

MAATIAINEN

Maatiaiskasvien, -eläinten ja -maisemien puolesta

4/2008

Maatiainen - Det lantliga kulturarvet ry

Maatiainen ry on perustettu vuonna 1989.

Yhdistys pyrkii säilyttämään vanhat viljely- ja koristekasvit sekä alkuperäiset kotieläinrodut eli maatiaiskasvit ja -eläimet. Lisäksi yhdistys haluaa vaalia perinnetäisiä.

Yhteys toimintaryhmiin

Yhdistyksen jäsenet ja muutkin maatiaisasioista kiinnostuneet voivat ottaa suoraan yhteyden toimintaryhmiin. Yhteyshenkilöiden tiedot ovat takakannen sisäsivulla.

Yhdistyksen toimisto

Stenbäckinkatu 8
00250 HELSINKI
(09) 477 5331
toimisto@maatiainen.fi
www.maatiainen.fi

Aukioloajat

Maatiaisen toimiston uudet aukioloajat ovat keski-
viikko ja torstai klo 12-18. Toimisto sijaitsee Helsingin Taka-Töölössä lähellä Naistenklinikkaa. Tienoille pääsee Mannerheimintietä pitkin kulkevilla busseilla ja raitiovaunuilla sekä Topeliuksenkatua kulkevilla busseilla.

Jäsenyys

Yhdistyksen jäseneksi voi liittyä ottamalla yhteyttä toimistoon kirjeellä, sähköpostilla tai puhelimella. Jäseneksi voit myös liittyä maksamalla jäsenmaksun suoraan yhdistyksen tilille. Kirjoita viestikenttään UUSI JÄSEN sekä nimesi ja osoitteesi.

Jäsenmaksu

Vuoden 2009 henkilöjäsenmaksu on 25 €, opiskelija 18 €, perheenjäsen (varsinaisen jäsenen ohella) 11€

Lahjoitukset

Yhdistys ottaa kiitollisena vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseen.

Tilinumero

Aktia 405500-114419

Kannessa: Pihlaja

Kuvaaja: Aune Kämäräinen

Maatiainen-lehti 20. vuosikerta 4/2008

Julkaisija: Maatiainen ry

Toimitus:

Päätoimittaja: Aune Kämäräinen,
aune.kamarainen@kolumbus.fi, p. 050 3255334
Taitto: Raija Ojanen, raija_ojanen@yahoo.com

Kirjoitukset ja muu aineisto:

Lehteen tarkoitetut kirjoitukset ja ilmoitukset pyydetään lähettämään yhdistyksen toimistoon tai suoraan toimittajalle sähköpostilla tai kirjeenä. Toivomme vinkkejä, kannanottoja ja lukijoiden kertomuksia kokemuksistaan maatiaismaailmassa.

Arvoisat kirjoittajat! Jos kirjoitatte tietokoneella, lähettäkään tekstin joko levykkeellä tai sähköpostilla. "Vanhanaikaisella" kirjoituskoneella tai käsinkirjoitetut tekstit naputtelemme toki itse paperilta tietokoneelle.

Ilmestyminen:

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Ilmestymisaikataulu 2009:

Numero	Aineiston viimeinen jättöpäivä	Ilmestymisaika
1	30.1.	27.2.
2	6.4.	4.5.
3	7.8.	4.9.
4	6.11.	4.12.

Tilausmaksu:

Lehti jaetaan yhdistyksen jäsenille jäsenmaksua vastaan. Muille tilausmaksu on 25 € vuonna 2009. Irtonumero 4 €

Ilmoitushinnat:

Koko sivu 200 €, ½ sivua 120 €, ¼ sivua 80 €.

Painopaikka:

Forssan kirjapaino

ISSN 1455-3201

Maatiainen-lehti 1/2009 ilmestyy 27.2.2009.

Olkaa hyvät ja lähettäkää kirjoitukset, ilmoitukset ja muu lehtimateriaali toimistoon tai suoraan toimittajalle 30.1.2009 mennessä.

Maatiaisien siemenvälitys vankalla pohjalla

Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA on uudistanut Maatiaisien siementen pakkauslupan. Lupa myönnettiin hakemuksemme mukaisesti viljakasveille, nurmi- ja rehukasveille, öljy- ja kuitukasveille, vihanneksille, juurikkaille, nurmi- ja nurmikkoseoksille, viljaseoksille sekä perunoille. Lupa on voimassa 10.9.2013 asti.

Luvan myöntämistä edelsi ihan Maatiaista varten räätälöity koulutustilaisuus kesällä. Sitten seurasi Pirkko Kukkolan ylläpitämän siemenpakkaamon tarkastus. Katselmus sujui hyvin, ainoa puutteemme on tarkan vaa'an puute. Tämän puutteen tulemme korjaamaan lähiaikoina.

Vaikka hyötykasvit ovat vain pieni osa toimintaamme, tämä viranomaislupa on välttämätön kivijalka siementoiminnan kehittämisessä. Siemen-

toiminnassa perusasiat säilyvät ennallaan, mutta tehtäväjako selkiytetään ja toimintaa monipuolistetaan. Välitämme jäsenten keräämiä siemeniä, teemme siemenluettelon, järjestämme koulutustilaisuuksia. Siementoiminnan ohjeet julkaistiin viime lehdessä ja niitä täydennetään tässä lehdessä. Kotisivuilla ohjeet ovatkin jo olleet täydellisinä.

Siementoiminnassa nostamme entistä enemmän esiin perinteisiä lajeja ja lajikkeita sekä tuemme luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Perhosille tärkeät kasvit merkitään entistä huolellisemmin uuteen luetteloon. Lintujakin ajattelemme. Kehitämme siementen jakeluverkostoamme toivoen mukaan muita samanmielisiä yhteistyökumppaneita kuten museoita, luonnonsuojelijoita ja ekomyymälöitä.

Joulukielot

Joulukielojen hyötäminen kuvattuna kirjassa Green, H., Mäkelä, R. & Weelius, J. Kodin suuri kukkakirja, Karisto 1978.

Aikaisemmin joulukukkien yhteyteen kuului paljon kieloja. Niiden hyötäminen Suomessa on kuitenkin lopetettu ja nykyiset kielot tuodaan Hollannista. Kylmäkäsiteltyjä kieloja sai aikaisemmin siemenkaupoista, mutta nykyisin niitä ei enää siemenpuodeissa ole, joten kannattaa kokeilla metsäkielojen hyötämistä itse.

Jos sinulla on omassa pihassa tai metsässä kielokasvustoja, nosta niitä ylös maasta syyskuussa ja valitse taimista ne, joissa on paksut tylpät silmut. Ne ovat vähintään kolmevuotisia. Suipot silmut eivät kuki.

Juuret tulee istuttaa ruukkuun turpeen tai puutarhamullan ja sahanpurun seokseen. Se pidetään kyljellään (katso kuva). Taimet ja istutusala ladotaan tiukasti astiaan, jonka jälkeen taimet kastellaan ja ruukun päälle laitetaan lisää turvetta ja rahkasammalta. Ruukku jätetään ulos kylmään ja nostetaan kolme viikkoa ennen joulua sisälle 20° lämpöön. Ruukku pidetään pimeässä ja kastellaan säännöllisesti lämpimällä vedellä. Kun idut ovat 10 cm mittaisia, ruukku nostetaan valoon.

Anja Alanko

Antoisa puistokonferenssi Tartossa

Viron Maayliopisto järjesti Tartossa 1.-3.10.2008 konferenssin **21. sajandi park Ida-Euroopas – varemetest uuestisünnini** (Parks of the 21st Century in Eastern Europe. From Ruins to Re-birth), jonka jälkeen tehtiin vielä 4.10. retki Viljantimaan kartanopuistoihin ja 5.10. Kadriorgin rokokoo-puistoon.

Ensimmäisen illan avasi Toomemäellä Yliopiston museossa konferenssi-idean isä, Tarton yliopiston taidehistorian professori Juhan Maiste, jonka pidempää esitelmää torstaiamuna kuvitti Hieronymus Boschin teos *Garden of Earthly Delights* (n. v. 1504) eli Maisten riemujen tarha. Thomas Weissin ollessa estynyt kertoi Maiste myös Dessau-Wörlitzin puutarhasta. Epi Tohvi esitelmöi Philantropine-koulun ja Jean-Jacques Rousseau'n Émile'n vaikutuksista Viron puistotaiteeseen ja Kadi Polli esitteli valistusajan baltialaisia maisemamaalauksia.

Torstaina ja perjantaina istuttiin pitkät konferenssipäivät Viron Maayliopiston uuden päärakennuksen juhlasalissa. Ülle Tarkiainen esitteli mielenkiintoisia karttalähteitä 1600-luvun Ruotsin vallan aikaisista kartanopuistoista ja maisemaarkkitehti Sulev Nurme kertoi barokkipuistojen

jäljistä esimerkkinään mm. Öisun kartanon puisto, johon tutustuttiin lauantain retkellä. Nele Nutt pohti puistojen rajoja ja ajallisia kerrostumia, Kreetta Sipilgas piti romanttisen esitelmän romanttisista maisemapuutarhoista Virossa ja Maire Uustalu esitteli kasvivalintoja. English Heritage -säätiön puisto-osaston johtaja John Watkins esitteli säätiön viime vuosien toimintaa otsikolla Paratiisin jälleenrakennus, josta puhui myös Urve Sinijärv Viron museoviraston näkökulmasta. Karin Bachmann esitteli tulevaa Viron Kansallismuseon puistoa Raadilla, joka neuvostoajana oli osa sotilaslentokenttää ja johon Bachmannin mukaan sen vuoksi liittyy ”henkistä saastetta”. Olev Suuder näki taas raunioissa runoutta ja kehotti suojelemaan niitäkin. Seminaarissa jäivät lähes huomiotta Viron kaupunkipuistot, hautausmaat, rautatieasemien puistot ja maatalojen laajat pihamaat.

Toisena päivänä teemaa laajennettiin. Maayliopiston apulaisprofessori Mart Külvik oli tehnyt mielenkiintoisen esitelmänsä yhdessä kansatieteilijä Marju Kõivupuun kanssa ja vertasi puistoja ”ulkomaihin” David Lowenthalin teoksen *The Past is a Foreign Country* innoittamana. Viron Kirjallisuusmuseon tutkija Aado Lintrop kertoi suomalais-ugrialaisten puistokäsityksistä, Hendrik Relve puhui matkasta hakamaista (puisniit) metsän kautta puistoihin. Tarton yliopiston kasvitieteellisen puutarhan johtaja Heiki Tamm kertoi puistojen kasveista ja korosti moninaisuuden merkitystä, samoin Heldur Sander, joka esitteli kartanopuistojen monipuolista puulajistoa. Tallinnan kaupunginmuseon tutkija Risto Paju esitteli vanhoja puistokuvia arkistoista ja Ingrid Sakh lähioiden viheralueita 1900-luvulla.

Lauantain retkellä Viljantimaalle tutustuttiin Heimalin, Öisun, Taageperan, Helmen, Kärstnan ja Riidajan kartanopuistoihin. Maayliopistolle kuuluvassa Pollin tutkimuslaitoksessa tarjottiin lounas ja oman tarhan omenoita ja päärynöitä. Sunnuntainen tutustuminen Kadriorgin barokkipuutarhaan, sen historiaan ja kun-

Konferenssin osanottajia saamassa lähituntumaa yhteen tutustumiskohteista.

Konferenssiväki tutustui retkellä useisiin Viljantimaan kartanonpuistoihin. Kuva on Öisun puistosta.

nostussuunnitelmiin puutarhakierroksen, näyttelyn ja pienoismallin avulla herätti paljon ajatuksia: tallinnalainen puistosota vanhojen puiden kaadosta on jo alkanut. Tartossa oli jo nähty latvialaista Rundälen barokkipuistoa esittelevä näyttely.

Konferenssi oli lajissaan ensimmäinen, ja merkittävää oli sen monialaisuus sekä Juhan Maisten antama lupaus tulevasta julkaisusta. Suomalaista puistotutki-

musta edusti professori Maunu Häyrynen Turusta esitelmällään “Discussion about the Fate of Public Parks in the Current Urban Renewal Process”.

Allekirjoittanut esitteli suomalaispuistoista seminaarien ja pappiloiden puistoja sekä niiden tulokaslajeista syreenejä ja lehtikuusia.

Pertti Pyhtilä

Pikku paloja

Kesätryffeliä kasvattamaan

”Kesätryffeliä kokeillaan jo muuallakin kuin Etelä-Savossa. Tryffelistä maksetaan Ruotsissa jopa 200-400 euroa kilolta”, otsikoi Petri Manssila kirjoituksensa Maaseudun Tulevaisuudessa 01.08.08. Etelä-Savossa on nyt 14 viljelmää, joille on istutettu keskimäärin 80 tammen tainta kesätryffelin isäntäpuiksi. Kesätryffeli (*Tuber aestivum*) elää myös pähkinäpensaassa ja lehmuksen juuristossa. Nämä maanlaiset sienet kuuluvat maailman parhaimpiin ja kalleimpiin ruokasieniin. Etelä-Euroopassa kasvavasta valkotryffelistä maksetaan jopa 2000 euroa kilolta. Toivotamme onnea kasvatuksille!

Pentti Alanko

Maatiainen puutarhamatkalla Ruotsissa

Kun näin Maatiaisen lehdessä ilmoituksen puutarhamatkasta, päätin heti, että tälle matkalle osallistumme! Olin hiljattain viimeistellyt tuoreen katsaukseni *Yrtti-tarhat Suomessa*. Matka osui hyvin ajankohtaan kun-ka suomalainen puutarha- ja yrttiperinne on saanut vaikutteita historian aikana. Vaimoni Zsuzsannakin innostui heti ja hoiti kaikki matkajärjestelyt.

Ennen bussin lähtöä hankimme uudenlaisia elämyksiä Kiasmassa – jälkeensä ajateltuna sekin viisi oli melko hyödyllinen. Tutustumiskierroksen aikana tunnelma bussissa muodostui leppoisaksi. Mukana oli useita vanhoja tuttuja, joilla oli muistoja edellisistä Maatiaisen matkoista. Monet olivat vanhoja kasvinvaihtoystäviä, ja minä tapasin kymmenen vuoden takaisen opiskelijani. Turun satamaan saavuttamme kaikki olivat koolla ja odotukset korkealla. Tunnelma hieman viileni, kun selvisi, että joutuisimme vieraan pariskunnan kanssa samaan hyttiin. No – tästä selviydettiin kunnialla ja seuraavana aamuna alkoi varsinainen matka.

Linnén jalanjäljille

Matkan ilmastovastaava ei ollut puolellamme, koska Uppsalan kasvitieteellisessä puutarhassa käveltiin rankkasateessa. Osa meni heti Linneanumiin, upean barokkimuotopuutarhan päätyrakennukseen, jossa ihasteltiin mm. kaktuksia. Sade ei kuitenkaan haitannut kaikkia: sateenvarjo pään päällä, kumisaappaat jalassa ihasteltiin puutarhan upeita ruutuja! Ei ihme, oltiin kasvitieteen juurilla! Olen ihastellut samaan sukuun kuuluvien lajien runsautta, ja oli jännittävää nähdä nimeltä tuttua, mutta itselleni ennen näkemättömä lajia! Mikä voisi olla suomalainen nimi kasville *Mentha x gracilis subspicata*?

Näin ensimmäisen kerran kumivoikukan, joka oli hyötykasvitutkimuksen kummajainen (Maatiainen 2/2008, 25-27), kukkivan punaisen perillan, joka ei koskaan kuki Mikkelissä. Ja näin sateessa viihtyviä mummukokoisia etanoitakin!

Kasvihuoneessa kuivatimme itsemme ja keräsimme Carl von Linnén 300-vuotisjuhlan aineistoa. Silloin oli järjestetty erilaisia näytöksiä, kuvanäyttelyjä, symposiumeja jne.

Seuraavassa kohteessa, kuuluisassa Linnén puutarhassa, itse Kasvitieteen Kuningas oli opastamassa meitä! Näyttelijän hienossa esityksessä kuultiin Linnén taksonomisen järjestelmän ydintä, vitriineistä katsottiin hänen vanhoja piirustuksiaan, ruuduissa haisteltiin ja maisteltiin erilaisia kasveja. Kuultiin rakastetuista ja vähemmän rakastetuista oppilaisista, joiden mukaan hän antoi nimet noin 15 kasville. Esimerkiksi Clas Alströmerin mukaan nimitettiin *Alstroemeria*, Johan Browalliuksen mukaan *Browallia*, Anders Dahlin mukaan *Dahlia* ja suomalaisen Pehr Kalmin mukaan *Kalmia*-suku.

Kurkistimme kasvien talvehtimiseen ja kuiva-ukseen tarkoitettuihin rakennuksiin ja näimme apinoiden asuinpaikan, jonka Linné oli saanut lahjaksi kuningatar Lovisa Ulrikalta. ”Linné” on listannut meille mahtavaa kirjallista tuotantoa, etupäässä *Systema naturae* 11 ja jatkuvasti suurenevia laitoksia. Hän on ylpeillyt, kun ajan tavan mukaisesti kirjoitti satoja oppilaiden väitöskirjoja. Kun kysyttiin, miksi hän kirjoitti niitä itse, vastaus oli: Kunnia tuli oppilaille, mutta raha minulle! Lopuksi käveltiin hänen asuntomuseossaan, jossa hän on pitänyt myös luentoja. Niistä tuli niin suosittuja, että myöhästyneet oppilaat mahtuivat vain portaille. Ennen lähtöä vielä ihasteltiin Uppsalan mahtavan tuomiokirkon holveja ja Linnén perhehautaa.

Historian kivien päällä

Matkan seuraava kohde oli Sigtuna. Tunnelmallinen keskiaikainen pikkukaupunki, joka perustettiin vuonna 980, oli maan ensimmäinen kristillinen kaupunki. Kävelimme Ruotsin vanhinta pääkatua Stora Gatania, ostimme vihanneksia Euroopan pienimmän raatihuoneen edestä ja nautimme maukkaita leivok-

sia vanhoissa kahviloissa. Iloni oli suuri, kun Pyhän Olavin kirkon raunioiden ja 1200-luvulla rakennettun punatiilisen Mariankirkon edestä löysin upean yrttitarhan! Dominikaaniluostariin kuuluvissa neliömäisissä ruuduissa kasvoivat kaikki tärkeimmät yrtit, mm. maanpeitekasviksi sopiva taponlehti, tyräruoho ja islanninajuruoho.

Illalla palattiin takaisin Tukholmaan, jossa majoitus oli järjestetty Mälarin rannalle Klubbensborgin pensionaattiin. Ympäristö oli suurkaupungin kupeessa erittäin viihtyisä, paikka oli aikoinaan Ruotsin kansallisrunoilijan Bellmanin lempipaikka. Majoitusolosuhteet matkan ”säätötavoitteen” ja avaimien pitkän odotuksen jälkeen olivat lopulta hyvät. Laivahyttisysteemikin toimi, vaikka yhteen, tosin tilavaan, huoneeseen joutui kolmekin pariskuntaa! Meidän tiimin yhteishenki oli korkealla, ja koska huonekaverimme oli innokas historioitsija, emme koskaan unohda Klubbensborgin vanhassa puutalossa pidettyä ”kulttuuriseminaaria”, jossa käsiteltiin Sigtunan roolia Skandinavian kulttuurien levittämisessä, modernin museon funktiota ja nuorison taidekasvatuksen kokemuksia Porissa. Kiitos siitä Esko!

Illaseminaarin tunnelma vielä korostui aamulla, kun huomasin ikkunamme alla olevan miniyrttitarhan. Siinä kasvoi oreganoja, sitruunamelissaa, hevosminttuja jne. Ikkunalaatikoissa kasvoi mitsubaa ja ruusujuurta! Tuntuu siltä, että Ruotsissa tunnetaan ja käytetään yrttejä laajasti!

Toisenlainen elämäncatsomus

Matkan toinen kokonaisuus oli Järnan biodynaaminen yhteisö eri kohteineen. Ensiksi tutustuttiin Skillebyholmin biodynaamisen tilan kauppaan ja sen takana olevaan upeaan kukkatarhaan, taimitarhaan ja taas... upeaan yrttitarhaan. Se oli laaja ja erittäin hienosti suunniteltu ja hoidettu! Kasveja oli sekä koriste- että hyötykäyttöön, isoja ja näyttäviä ruutuja ruohokäytävien ympäröiminä. Uutuusiakin näimme, mm. jättikarhunputken, jonka erikoisuus on punertava väri, ja monivuotisen vahvan talvikyntelin. Kasvu oli Mikkeliin verrattuna voimakkaampi, ollaanhan lämpimämmässä oloissa.

Sen jälkeen tutustuttiin Ytterjärnan kulttuurikeskukseen, tällä kertaa kahden hengen huoneissa. Kulttuurikeskuksen rakennustyyli heijasti Rudolf Steinerin elämäncatsomusta ja filosofiaa. Arkkitehti Erik Asmussen on luonut luonnon materiaaleista omaleimaisen orgaanisen tyylin. Hallien kaarien muodoissa, seinien ja ikkunoiden koristeluissa tuntui tietynlaista mystiikkaa.

Tilalla on kuuluisa vedenpuhdistussysteemi, jonka ydin on eri korkeuksissa sijaitsevista lammikoista alaspäin juokseva kunnallisvesi. Se puhdistuu lammikko- ja ympäröivän rehevän kasvillisuuden avulla. Vaikka saatiin sadetta ylhäältäkin, oli mielenkiintoista katsella lammikkojen välille rakennettuja simpukkamaisia kiviportaita, joissa vesi solisi tunnelmallisesti alas.

Kun aamukuudelta menin lenkille, ilma oli kaunis, meri tyyni ja linnut lauloivat. Oli rauhallista - mutta kiviportaiden vesiputoukset olivat mykkiä. Harmi! Toimivatko ne vain turisteille? Pettymykseni korvasi myös lenkkeilevä Heikki Kiuru, Hyvinkään metsänhoidon lehtori, joka näytti minulle komeita pyökkipuita – pyökki kuului lapsuuteni lempimetsään Unkarissa. Järnan kirkon hiljaisella hautausmaalla oli isoja riimukiviä. Sigtunasta ei niitä löydetty, mutta nyt näin riimukiviä ensimmäisen kerran! Kiitos siitäkin Heikille!

Tukholman puutarhoja vierekkäin

Seuraava matkakohde oli Bergianskan puutarha, jonka perustivat Linnén apostolit, Bergeniuksen veljekset 1700-luvulla. Erittäin laaja, kaunis ja mahtava puutarhakokonaisuus! Uusi charmikas, moderni, Edvard Andersonille nimetty kasvihuone trooppisille ja subtrooppisille lajeille on rakennettu vuonna 1995. Ehdittiin katsoa vain vastapäätä olevia systemaattisia ruutuja ja vihanneskasvien ja yrttikasvien isoja kokoelmia. Yrttitarhassa oli esillä yli 200 yrttilajia eri puolilta maailmaa, mm. siementävää rohtoratamaa, valkoista kurkkuryttää, eri värisiä perilloita. Upeaa!

Heti tämän jälkeen tutustuttiin toisenlaiseen puutarhatunnelmaan. Bergianska on hillitty tieteellinen tarha, Rosendalin puutarha taas on kansan suuressa suosiossa oleva puutarha- ja ajanviettokeskus. Matkailu- ja virkistysalueena se nytkin kuhisi vierailijoita. Se on myös kaupallinen puutarhakeskus, näyttäviltä leikkokukka- ja vihannesruuduilta sai itse kerätä ja ostaa kasveja. Löytyivät myös taimi-, siemen- ja puutarhatarvikkeiden myyntitiskit varjoisine ruokailu- ja kahvilapaikkoineen. Täältäkin löytyi moderni, betoniseinien ympäröimä yrttitarha, piparminttujen keskellä vartioi sievä pikkukenkeli, mutta kaikki kasvit eivät olleet näyttäviä, koska niitä jatkuvasti korjattiin kahvilan ja ravintolan tarpeisiin.

Matkan viimeinen vierailukohde oli melko erikoinen. Se oli Tukholman keskellä oleva Långholmenin entinen vankilasaari, jonne vankilatoiminnan loputtua vuonna 1975 tehtiin hotelli ja kallioille kuljetetun maa-aineksen ansiosta puutarhasaari. Vankilahotellin vieressä on entinen vankilan johtajan

asunto, jossa asuu vankilamuseon virkailija, ja sen puutarhaa hoidetaan nyt perinnepuutarhana. Siellä kasvatetaan ja näytetään niitä vihanneksia ja yrttikasveja, joita kasvatettiin vankilan 250-vuotisen toiminnan aikana. Syyskuun lähestyessä kasvit korjattiin talteen ja kerättiin siemeniä.

Vankilan läheisyydessä oli laaja siirtolapuutarha Långholmens Koloniträdgårdar, jossa oli kaikkea. Tyypillinen kukkien, vihannesten, marjojen ja hedelmäpuiden sekamelska. Totuuden nimessä: Mikkelin Kurkilammen siirtolapuutarha on huomattavasti kauniimpi! Mutta umpisilmäisen yrttimatkailijan ilonaihe täältäkin löytyi: kolmikerroksisten asuintalojen ympäröimien viljelypalstojen edessä oli taas yksi ”miniyrttitarha”. Se oli noin 8 x 8 metrin kokoinen, pienissä ruuduissa oli kaikkiaan 20 kasvilajia, jotka olivat täsmälleen samoja, mitä Linné on ehdottanut kasvatettavaksi. Yrttitarhaa oli hoitanut Långholmens Colonier. Oli ihanaa nähdä, miten suurella kunioituksella Linnén perintöä hoidetaan!

Iltapäivällä siirryttiin vankilasta Viking Linen laivaan vaivattomasti, ja seuraavana aamuna – taas sateessa – kotimaisemiin.

Lopuksi

Kiitos Annelle upeista matkakohteista! Kiitos matkalaiset Esko, Yrjö ja Heikki! Oli tiivis, ihana, tunnelmallinen ja hyödyllinen matka! Välillä etsittiin majapaikkojen avaimia, joskus itse kohdetta, mutta ”kaikki järjestyi” kauniisti. Lyhyessä ajassa nähtiin paljon ja erilaisia kasvitieteellisiä puutarhoja yksi toisensa perään. Linné tuli kaikille ystäväksi. Alue oli Pohjoismaiden kulttuurin tyyssija.

Itse sain paljon: matkan aikana näin kuusi yrttitarhaa! Näin sen ympäristön, mistä suomalainen yrttikulttuuri on saanut vaikutteita. Ja opetus meni perille. Vuonna 2004 Suomessa oli yli 40 yrttitarhaa, ja ne olivat kauniita. Nyt, kun matkalaiset katsovat matkan kuvia, avatkaa nettisivut ja aloittakaa virtuaalinen yrttimatka suomalaisiin yrttitarhoihin! Hyvää matkaa osoitteessa www.mtt.fi/met/pdf/met125.pdf

Bertalan Galambosi

PS: Artikkelissa etunimillä mainitut ovat Anne Paalo, Esko Nummelin, Yrjö Honkala ja Heikki Kiuru.

Pikku paloja

Maatiaskasviasiaa Namibiasta

Voisi sanoa, että todellisia maatiaskasveja ovat ne luonnonkasvit, joita on ikimuistoisista ajoista käytetty hyödyksi, etenkin viljellen, mutta myös esim. lääkkeeksi jollakin alueella. ”Namibian hoodia-kasvista tuli kansainvälisten kiistojen kohde”, otsikoi Maaseudun Tulevaisuus kirjoituksensa sinä mystisenä päivänä joka on vain kerran vuosituhannessa eli 08.08.08 (näin mystisoi eräskin lehti kesällä, vaikka tietääkseni kaikkia muitakin päiviä on vain kerran vuosituhannessa!). Kirjoituksen mukaan käärmeenpistoyrttikasveihin kuuluvasta *Hoodia gordonia*-nimisestä mehikasvista on tullut kansainvälinen kiista, jota pidetään yhtenä tärkeimmistä biopiratismiin esimerkeistä. Biopiratismissa alkuperäiskansojen kasvitietämystä käytetään häikäilemättä hyväksi ilman korvausta.

Namibiassa alkuperäisheimot ovat vuosisatoja käyttäneet tätä kasvia hillitsemään ruokahalua, sillä se poistaa tehokkaasti nälän tunnetta. Namibiassa kysytäänkin, miten Unilever-firma aikoo tukea paikallisia heimoja, mutta on tietenkin jäänyt vastausta vaille. Hoodia-kasvi on uhanalainen kaikkialla niin Namibiassa kuin Etelä-Afrikassa ja kun Namibiassa kiellettiin kasvin keruu luonnosta, kerättiin se nopeasti Etelä-Afrikasta sukupuuttoon. Nyt on vaarana että Namibian hoodiat ovat pian saaneet saman kohtalon. Hoodia-valmistetta on ollut jo kaupan, mutta ne on todettu huiputukseksi ja niissä on ollut muita kasveja kuin mitä on mainostettu ja näitä valmisteita on jo Yhdysvalloissa vedetty pois myynnistä. Nyt pelätään että väärennetyt tuotteet pilaavat markkinat ennen kuin aitoa Hoodia-valmistetta on saatu edes markkinoille.

Pentti Alanko

”Kadonneen lähiruuan metsästys”

”Kadonneen lähiruuan metsästys. Tuoreet perunat löytyivät kesäpöytään vasta 100 km ajomatkan jälkeen.” Näin otsikoi Iita-Sanommat 16.8.08, ja koko sivun kuvan alla oli teksti ”100 kilometrin arvoiset siiklit”.

Kirsikka Kiviniemi kirjoittaa: ”Maukasta, kotimaista lähiruokaa on aivan liian vaikea löytää.” Hän kertoo, kuinka ruokakaupan varhaisperunoista ei löydy nostopäivää ja vihannestiskillä on tarjolla perulaista parsaa. Sadan kilometrin perunanostomatka Lopelle ja takaisin surettaa häntä, koska siihen kuuluu niin monta litraa bensaa... ”Täällä tänään leivotut pullat ja leivät” ovat hänen mielestään vuosisadan vitsi, jonka takana olevan karun totuuden hän paljastaa.

Eikö maa- ja metsätalousministeriön lähiruokatyöryhmä voisi jo ryhtyä töihin ja valmistella päätöksiä, joilla kauppaketjut saataisiin suosimaan lähiruokaa? Työryhmän mukaan ”lähiruoka on ruoantuotantoa ja -kulutusta, joka käyttää oman alueensa raaka-aineita ja tuotantopanoksia edistäen oman alueensa taloutta ja työllisyyttä”. Ja teksti jatkuu: ”Tärkeää on, että elintarvikkeet ovat tuoreita, alkupe- rä ja valmistusolosuhteet tunnetaan eikä niiden teossa tarvita lisäaineita. Kuljetusmatkat eivät ole pitkiä.”

Toimittaja oli haastatellut myös suomalaisen ruoan edistämishjelman pääsihteerä, jonka mukaan ”suomalainen kuluttaja on hirveän kiltti” ja kehottaa asiakkaita vaatimaan parempaa. Vähittäiskauppa on 80-prosenttisesti(!) kahden kauppaketjun, S- ja K-ryhmän, hallinnassa. Kilpailu on kovaa, eikä hyöty tule suinkaan viljelijän eikä kuluttajan pussiin. Hän myös viittaa viime syksynä Ruotsissa ilmestyneeseen ja nyt suomeksi käännettyyn kirjaan Petos lautasella. Kirjan tekijä oli mm. selvittänyt, paljonko lisäaineita elintarvikkeet sisältävät ja vastaus oli yksinkertaisesti: PALJON! Jokainen meistä syö tarpeettomia E-lisäaineita 6-7 kg vuodessa! Toivottavasti lähiruuan tarjonta ja kysyntä kasvaisivat meilläkin muun Euroopan tapaan, sillä se on ainoa järkevä kehityssuunta ruokakaupan alalla.

EU-parlamentti otti alkuvuodesta vahvasti kantaa suurten kauppaketjujen määrävään markkina-asemaan. Parlamentin enemmistön mukaan markettiketjut valvovat portinvartijoina maanviljelijöiden pääsyä yhteisön kuluttajamarkkinoille, käyttävät väärin valtaansa ostajina ja pakottavat tavarantoinnittelijalle maksettavat hinnat kestävämmän alas. Näin kirjoitti Maaseudun Tulevaisuus 14.7.08.

Pentti Alanko

Talvesta talveen –

kolmekymmentä vuotta Pentti ja Anja Alangon puutarhassa

Maatiaisluento 29.9.2008

Kirjoitin tämän opettavaisen luennon muistiinpanot ylös niidenkin iloksi, jotka eivät päässeet paikalle Maatiaisien toimistoon syyskuussa. Tässä raportissa kerrotaan vuoden, ajan sekä hivenaineiden kierrosta, maanpeittokasveista ja muista luotettavista ja aikaa kestävästä maatiaiskasveista, sellaisista kuin suviruusu, neidontatar, putkikasvit, jättipoimulehti, rönsyleinikki, keltakurjenmiekkä, illakko, auringontähti ja kuuruoho. Kirjoja tutkimalla ja luontoa huolellisesti tarkkailemalla saa osviittaa puutarhan silmälläpitoon. Kasvien silmälläpito on eri asia kuin kukkatarhan jättäminen rempalleen.

Aloitamme vuoden alusta, jolloin on tietysti talvi. Koko vuosi on hyvää aikaa tehdä tarkkoja havaintoja talven kauneusarvoista. Luonnonmukaisessa puutarhassa ei lannoiteta, hoitotoimenpiteeksi kelpaa talventörröttäjien estetiikka. Ne jätetään syksyllä paikoilleen. Tämä varmistaa hivenaineiden tärkeän kierron takaisin kasvien juurten käyttöön ja maan pinta säilyy kuohkeana. Jos tässä pinnalla, on syytä tuoda tilalle kompostia matoineen kaikkineen. Ilmavuus on hyvin tärkeää. Muutoin saadaan tiivistynyttä maata, jossa kasvit kituvat.

Toisinaan hankikelit katkaisevat törröttäjät silppuamalla ne maahan. Muutoin ne voi kevään koittaessa pilkkoa matalaksi. On kuitenkin syytä toimia nopeasti. Kevättähdet ovat sukkelia puskemaan läpi katteista ja jotkut meistä ovat aina myöhässä talventörröttäjien poistossa. Keväällä kaiken räjähtäessä kukkaan ei puutarhaan ole

menemistä haran tai lapion kanssa. Silloin ihmettellemme, mihin ovat hävinneet edellisen syksyn lehdet, eihän niitä ole haravoitu pois. Tiedoksenne: kastemadot ovat vieneet ne!

Kevät saapuu talven jälkeen peittokasveineen ja sipulikukkineen. Steveninjättiputki ja muut tyylikkäävät putkikasvit ihasuttavat pitsimäisellä kuohkealla kevätolemukseensa. Keväpeittokasviaspektista kannattaa huomioida, että vuodet ovat erilaisia eri kasveille ja kukkimisjärjestys voi vaihdella vuosittain. Yhden lajin istutukset ovat riskialttiita. Ihmiset sanovat, että kasvit tappavat toisensa, mutta totuus on monipuolisempi: ne myös auttavat toisiaan. Peittokasveja kannattaa istuttaa useita lajeja. Luonnossa on parhaimmillaan 100 eri kasvilajia neliometrillä. Kun kasvilajeja on useita, niistä löytyy todennäköisimmin joka vuosi niitä, joilla juuri sinä vuonna on erinomainen kukinta. – Mainio illakko! Kun puutarhasta puuttuu peittokasveja, sinne ilmestyy oitis illakkoa.

Pentti Alangon esitelmä perheensä puutarhasta keräsi lukuisan joukon yleisöä Maatiaisien toimistolle.

Kaatonut omenapuu ihastuttaa kevätkukinnan keskellä. Vanhemmiten ihminen alkaa ymmärtää lapsia. Puutarhassa lapset hälyttävät, jos siellä liikkuu sahan kanssa, joten aikoinaan kaatonut omenapuu on saanut jäädä niille paikoilleen. Omenapuita voi leikata, mutta tykkäävätkö kasvit leikkauksesta?

Tulevaisuuden puutarhassa ei tarvita mitään rautaisia työkaluja. Omenapuun juuret kasvavat vielä noin neljän metrin päähän rungosta ja kun mennään haran ja lapion kanssa paikalle, jossa kasvaa puita, tuhoataan juuria. Ihmiselle riittää, että hänellä on kädet, joilla kaivaa maahan kuoppa, jotta voitaisiin istuttaa siihen ystävältä saatu taimi tai kaivaa juuria ylös toisille maatiaishmisille jaettavaksi. Tämä onnistuu tietysti, jos multa on tarpeeksi kuohkeaa kiitos kastematojen ja syksyn lehtien.

Isot omenapuut ovat oivallisia kiipeilykohteita lapsille ja omenapuun varjo on parhaita kasvupaikkoja monille perennoille. Omenapuiden alle perennoja istutettaessa ruohonvihaajaa auttaa sanomalehtien levikki. Helsingin Sanomat eivät ole ikuisia. Niitä levitetään juuristoalueelle ja tuodaan multaa päälle – ne lahoavat oitis. Jos lehtiä ei laiteta maan pintaan, yksivuotiset rikat kasvavat mullan läpi. Parasta on istuttaa perennoita puiden juurilta salaa, erityisesti koivun alle.

Luonnonmukaisessa puutarhassa on tärkeää valita kullekin kasville sopiva kasvupaikka. Huonoissa paikoissa luonnonkasveja voisi käyttää enemmän. Sellaisia ovat märät, kuivat ja varjoiset puutarhan osat. Kevään kukkijoista joku tulppaanikin viihtyy hyvin kivenmurikoiden väleissä. Vaahteran alla viihtyy vain todellinen varjoperenna, sellainen kuin taponlehti. Jos lupiini huomaa, että maa on liian märkää ja savista, se kuolee pois; tällaisen alueen tyyppirikaruoho on rönsyleinikki. Hassut ihmiset valitsevat puutarhoihinsa kasveja, jotka eivät viihdy niissä.

Tässä meille kaikille vinkki vanhuuden päivien varalle. Tarvitaan vanha hiekkakuoppa, jollaisia saa toisinaan ostaa edullisesti. Näin säästytään mullan pois viemisen kovalta vaivalta eikä hiekkaa tarvitse ostaa erikseen. Ulkomailla tällaiset nummipuutarhat ovat suosittuja. Esimerkiksi karhunkumina, kanerva sekä upea pietaryrtti sopivat hiekkakuoppaan. Upeaa, kaikkina vuodenaikoina. Istutettuaan ja kylvettyään hiekkassa viihtyvät kasvinsa puutarhurin ei tarvitse tehdä muuta kuin istua portille keräämään pääsymaksutuloja.

Keskikesään liittyvät ruusut ja kukkatarhan pääkukinta. Ihana suviruus kuuluu perennatarhaan. Mainio jättiläispuimulehti pitää paikkansa hyvin hallussaan. Ryhmäruusunkin reikälannoituskokeilu tapahtuu siten

että viidelle eri ruusuntaimelle annetaan erilaisia lannoitelmääriä. Juuristoalueella on reikä, johon laitetaan kaksi kertaa viikossa nestemäistä lannoitetta. Seurataan kuinka kukinta vaihtelee eri määrillä lannoitetuissa ruusuissa. Jatkossa tehdään sitten niin.

Lannoituksessa on syytä käyttää harkintaa: tehokkain saatavissa oleva typpilannoite, urea, saa rikkakasvit innostumaan. Näin saadaan penkki, joka kasvaa valtoimenaan ainoastaan juolavehnää ja vuohenputkea. Jos ei kasvulla ole vastusta, siitä voi tulla riesa. Kun vuohenputkesta halutaan eroon, yksi keino on istuttaa paikalle vielä pahempia rikkaruohoja, esimerkiksi neidontattaria tai auringontähtiä.

Muistakaamme, että puutarhassa on aina tilaa ylöspäin. Perennaistutukset ovat usein liian plattanoita. Tässä me perennanistuttajat voisimme oppia kesäkukkaistutusten tekijöiltä, jotka laittavat isojen ruukkujensa keskelle korkean risiinin, hämähäkikukan, maissin tai palmukaalin. Myös keltakurjenmiekan lehdet ovat kauniita koko kesän.

Syksyn tullen kukkaan puhkeavat hanakasti keskenään risteytyvät tarhapiiskulajikkeet. Yksi puutarhurin mielikasveista on aina terve maatiaissyysleimu. Se tuoksuu ihanasti eikä kärsi härmästä puolivarjossa. Härmäsieni innostuu suurista lämpötilan vaihteluista, joita tarjoaa musta multa kasvin tyvellä. Siksi kukaan mustia tyhjiä aukkopaiikkoja ei kasvien vieressä kannata kovin suosia. Toinen vaihtoehto on, että antaa sinne kylvääntyä esimerkiksi illakkoa.

Katastrofi voi olla syntymässä vaikkapa näin: upeankeltaisia kultapiiskuja, ne ovat tietenkin kovia leviämään. Eräskin puutarhuri kaivoi piiskut puutarhastaan pois, mutta siemeniä jäi maahan ja piiskujen kukoistus jatkui seuraavina vuosina. Piiskujen ystävän motto voisi olla: väriä pitää olla ja kun sitä on, niin kerralla paljon on parasta.

Syksyn keltaisen kukinnan jälkeen tulee upea ruska parhaisiin ruskakasveihin, mutta aina- ja talvivihreät peittokasvit säilyttävät vihreytensä. Tästä esimerkkinä alaskankleitonia, loistava yksivuotinen peittokasvi, jolla on pitkään kestävä kukinta. Se kukkii koko kesän, myös varjossa. Ja sitten onkin taas talvi: upeaa aikaa puutarhassa. Ikikuuruoho ja kesäkuuruoho ovat komeita talvellakin – siivousintoilija menettää kauneusarvoja, jos tuhoaa ne ennenaikaisesti. Talventörröttäjiin kertyy lumitykky tai lumitupsuja, niistä voi kuitenkin – salaa – vielä onnistua keräämään siemeniä. Olemme nähneet puutarhan kolmenkymmenen vuoden ajalta.

Pentti Alangon esitelmän pohjalta
Maija Manninen

Peter Joyn maatiasesitelmä

Minun puutarhani

31.10.2008

Monimuotoisuuden askarruttava teema

Peter Joy, tavallisen brittiperheen poika, on perustanut kolme ensimmäistä puutarhaansa Englantiin. Seuraava puutarha syntyi Skotlantiin, sitten Sambiaan, ja Botswanaankin olisi syntynyt, ellei homma siellä olisi kirjaimellisesti kuivunut veden puutteeseen. Suomessa hän on perustanut puutarhan agraariselle Vantaalle, joka on elänyt muutoksen viljavainioista rivitaloasuinalueeksi. Puutarhassa kaikki muuttuu, todisti Minun puutarhani -sarjan kuvaesitys ja Peterin kertomus puutarhan monimuotoisuuden saloista.

Neljännehehtaarin kokoinen tontti on rinteessä, yläpäästä moreenia, keskeltä kalteva ja syvämläinen, alaosa on savimaata etuineen ja haittoineen, oivallista syysvehnän viljelyyn. Tontin keskiosassa kasvit viihtyvät. Rinnetontti lienee monessa suhteessa paras kuviteltavissa oleva vaihtoehto ja puutarhurin unelma. Se tarjoaa maastoltaan ja maaperältään vaihtelevuutta monimuotoisuudesta pitävälle Peterille.

Aluksi Peterin puutarhasta nautti oman perheen lisäksi naapuruston myyräpopulaatio. Niiden tukikohtana oli viereinen tyhjä tontti, käytännössä lupiinipelto, josta asfaltti ja rakennuskoneiden hurina ne

sitten vuosien saatossa karkottivat. Kiitokseksi saapumisestaan uudet ihmisnaapurit saavat nauttia nyt Peterin puutarhan upeasta kukkaloistosta. Betonimiljöö pitää myyrät poissa.

Kaltevuus lisää mahdollisuuksia, ja monenlaisia kasveja voidaan viljellä. Paikalla oli hyviä kiviä penkereiden rakentamiseen. Lampi tehtiin kaivamalla kuoppa savimaan. Butyylikumi on kestänyt lammen pohjalla jo 20 vuotta, vain kerran ovat myyrät syöneet reiän läpi. Puutarha on muutamien vuosien jälkeen kypsynyt. Vesiputous ja liikaa tilaa vieneet terijoensalavat on poistettu.

Monimuotoisuuden askarruttava teema – tällainen on englantilaista puutarhaperinnettä. On työlästä pitää puutarha tasapainossa, ettei jokin laji pääse valitseväksi vaan monimuotoisuus säilyy. Monimuotoisessa puutarhassa kasvitaudit eivät tule kovin rankeiksi. Yksinäinen salkoruusu toisten perennojen keskellä on melko hyvässä turvassa salkoruusuunruosteelta, sen sijaan yhtenäinen rivistö salkoruusuja saattaa sairastua pahoin. Sekaviljelyn periaate onkin: monipuolisuus pitää taudit siedettävällä tasolla.

Puolivarjoisilta kohdiltaan puutarha lähenee woodland gardenia, metsäpuutarhaa. Atsaleat, alpiruusut ja esikot viihtyvät pienten puiden varjossa. Sananjalkaa on kätevä harvennata kesällä katteeksi, 20 % versoista jätetään. Sananjalat ovat myös hyvä talvisuoja aroille kasveille ja sopivat kompostiin kuivikkeeksi.

Ja maasta kaikki lähtee. Peter kertoo omat vinkkinsä ja tottumuksensa kompostin hoidossa. Keittiöjätteen kompostorina on pihatarhureille tuttu Biolanin lämpöeristetty muovipönttö, johon jyrsijät eivät pääse sisään. Tässäkin pöntössä on hyvä vallita monimuotoisuuden: onnellinen ja tasapainoinen komposti syntyy pöntössä, jota ruokitaan kaikenlaisilla jätteillä sekä moskalla. Sen on välillä hyvä olla kuivaa, sitten kostea, pohjalla karkeaa. Kuivikkeeksi voi syksyisin varastoida kuivia lehtiä, tammi

Komposti ja sen hyvinvointi ovat Peter Joyn puutarhan keskeinen asia.

ja vaahtera ovat tässä hyviä. Ne varastoidaan muovisäkeissä. Myös hamsterin purrut käyvät. Kompostoriin, jonka lämpötila nousee 60 asteeseen, voi hyvillä mielin laittaa rikkakasvien juurakot ja liikaa siementävät kukkavarret ”paistumaan”. Sitten vain varmistetaan, että ilma kiertää.

Ihmistuottoisen nestemäisen typenlähteen käytöstä syntyi kovastikin juttua. Peter suhtautuu asiaan luonnollisena osana ravinteiden kiertokulkua. Kompostorin pohjassa on reikä, siinä letku ja letkun päässä maahan upotettuna kanisteri, johon valuu epämääräiseltä tuoksahtavaa taikalientä. Se on aineiden daalioiden ja ruusujen kukoituksen salaisuus (laimenne, taan 1 osa tätä nestettä ja 4 osaa vettä).

Perennan varret ja syysateet ankkuroivat syksyn lehdet istutuksiin. Lähes kaikki kasvit pitävät lehtikatteesta lukuun ottamatta alkuperältään amerikkalaisia preeriakukkia, esimerkkinä väriminttu. Lehtikate auttaa säilyttämään maan ilmavuuden ja kuohkeuden. Suurten perenna-alueiden sekaan voi asentaa sinne tänne kiviä ja laattoja, joilla puutarhuri voi kävellä. Paljaaseen maahan piiskaava sade ja talleaminen tiivistävät maan.

Peter korostaa, että kukkamaat täytyy pitää erillään nurmesta esimerkiksi muovisen reunakaistan ja pienen ”ojan” avulla. Ruohosipuli muodostaa kauniita rajauksia ja viihtyy paikalla kauan. Sitä on helppo istuttaa suurtenkin penkkien ympärille, vie muutaman vuoden kun se tuuhettuu. Se on kaunis katsella ja suloinen kukkiessaan punaviolettina pallomerenä. Ruohosipulitupsua mausteeksi leikatessaan ei tällöin tarvitse säästellä.

Peter Joy jakaa meille myös maistiaispaloja iiriskokoelmastaan Vihdin Päivölän risteytys-, koe- ja kasvatusalueelta. Nämä iirikset ovat ihastuttavan monimuotoisia väreiltään ja muodoiltaan. Kyseisiä kaunottaria on ollut Maatiaisen taimipäivien erikoistaimivalikoimissa. Niitä pääsee ihaillemaan Maatiaisretkellä 13.6.2009 upeimmasa kukassaan, sinisyydessä, jota suomalainen rakastaa sekä monissa muissa mausteisen kirjavissa väreissä ja sävyissä. Ehkä haluatte myös viettää kokonaisen viikonlopun Päivölässä niin kuin Eino Leino parhaaseen iiristen kukkimisaikaan. Keväällä ilmestyy myös uusi painos Suomalaisesta ruusukirjasta, jonka innoittamat ruusut myös osaltaan Päivölässä juhlivat. Tämä on todellakin romantikon toteen käynyt päiväuni.

Peter Joyn esitelmän pohjalta kirjoittanut
Maija Manninen

Peter Joy tuntee rinnetontin vaikeudet ja mahdollisuudet.

Peter Joyn puutarhan heinäkuista kukkaloistoa.

Iirikset, niiden monilukuiset lajit ja risteytykset ovat Peter Joyn sydäntä lähellä.

Kukista perhosiin

Valo on houkuttellut isosiilikkään (*Arctia caja*) paikalle.

Tonttimme on aika kivikkoinen ja köyhää maata. Autotallin rakentamisen jälkeen aloin itsekin kiinnostua kukista ja niiden valinnasta uusiin kukkapenkkeihin. Olimme pitkään haaveilleet Tammen kirjasarjan perennaosaa ja kun sitä ei saanut ostaa erikseen, niin pakko oli sitten ostaa koko kirjasarja. Perennaosa oli kovassa käytössä ja samoin monet muut Pentti Alangon

Neitoperhot ovat kokoontuneet kallonauhuksen kukintoihin Olavi Niemen puutarhassa kesällä 2005. Menneenä kesänä ei perhosia ollut runsaasti.

kirjat, kun etsimme kasveja uusiin istutuksiin. Jo silloin pyrimme valikoimaan hyönteisten ja perhosten suosimia kasveja, josta jo noissakin kirjoissa oli hyviä vinkkejä. Monia niistä kasveista ei tahdo taimimyymälöissä olla, ja siksi aloin seurata myös taimenvaihtotapahtumia ja lopulta liityin jäseneksi niin Maatiaiseen kuin Hyötykasviyhdistykseenkin.

Vuosisadan vaihtuessa markkinoille tuli Kauri Mikkolan ja Hannu Tannerin yhdessä tekemä kirja *Perhospuutarha*. Sehän tietystikin piti heti hankkia, ja perhoskasvien etsintä jatkui senkin perusteella. Kuluvan vuosikymmenen alkupuolella jäin eläkkeelle. Silloin alussa tuntui, että nythän sitä ehtii tekemään vaikka mitä, ja niin päätin hankkia digikameran ja ryhdyin kuvaamaan kukkia, jotta saisin ne kaikki nimetyksi ja laitetuksi kuvia myöhemmin tekemilleni kotisivuille. Olenkin kuvaillut kukkia aika paljon ja laittanut kuvia näkyville eri keskustelufoorumeille, ja yllättäen joitakin niistä on kelvannut eräisiin aikakauslehtiin ja jopa Riku Cajanderin kirjoittamaan *Puutarhan parhaat perhoskasvit* –kirjaan! Varsinainen kasvien luettelointi ja nimeäminen tosin ovat nyt jääneet muiden harrastusten varjoon.

Työaikani en ollut tietokoneisiin ehtinyt perehtymään ja niin sitten suoritin ensin tietokoneen A-ajokortin ja jatkoin koneen käytön opiskelua itsekseeni. Siinä ohessa löysin netistä puutarhapalstoja, joissa keskustellaan ja tunnistellaankin kas-

veja. Ja yksi kasvejakin siellä tunnista-va henkilö oli toinen *Perhospuutarhakirjan* tekijöistä, Hannu Tanner. Kun harjoittelin kuvaamista ja kuvien laittamista Internettiin, sain sieltä aika monelle kukalle samalla nimenkin.

Nyt kun meille oli aika paljon kertynyt noita hyönteisten ja perhosten suosimia kasveja, lähes jokaiseen kukkakuvaan eksyi jokin ötökkä tai perhonen. Niin sitten Hannu pitkään perhosia ja kovakuoriaisia harrastaneena rupesi niitä kuvistani tunnistamaan ja kan-

nusti jatkamaan niin perhosten kuin muidenkin hyönteisten kuvaamista. Hannu myös pyysi kuviani omaan Ötökkägalleriaansa, kun asumme maantieteellisesti aika lähekkäin. Vähitellen sitä sitten oppi kameraa paremmin käyttämään ja toisaalta tuntemaan hyönteisten käyttäytymistä, jolloin kuvaaminenkin onnistui vähän paremmin.

Perhosten kuvaamisen aloitin loppukesällä 2004. Silloin onnistuin muutaman eri lajin kuvaamisessa. Seuraavana kesänä pääsin kuvamaan paljon lisää päiväperhosia, ja loppukesästä sain ohjeita perhosvalon ja -lakanan laittamisesta yöperhosten houkuttelemiseksi ja kuvaamiseksi. Se tuottikin hyvin tulosta, ja syksyyn mennessä oli jo toistasataa perhoslajia bongattu ja kuvattu. Samana kesänä oli perustettu nettiin Hyönteisfoorumi, jossa maan parhaat asiantuntijat sekä harrastajat tunnistavat ötököitä sinne laitetuista kuvista. Se auttoi selvästi minuakin ja innosti myös laittamaan havainnot Luonnontieteellisen keskusmuseon tietokantaan, joka samalla pitää kirjaa ilmoittajan havaintojen ja lajien lukumäärästä.

Nyt olenkin jo oikeastaan enemmän perhosharrastaja, vaikka kuvaan tietysti edelleen myös kukkia. Kaksi kesää olen nyt tehnyt tavallaan yövuoroa, eli valvon ja kuvailen perhosvalolla aamuyön tunneille saakka ja ilmoitan havaintoni joka päivä museon tietokantaan. Nyt kun olen paremmin oppinut kuvaamaan myös pieniä ns. mikroperhosia ja tunnistus on toiminut hyvin Hyönteisfoorumilla, on meidän tontilta kuvattujen ja tunnistettujen perhoslajien lukumäärä aika mahtava, eli tämän päivän tilanne on tällainen: 663 eri perhoslajia olen näiden kuluneiden neljän vuoden aikana nähnyt ja kuvannut tästä meidän pihapiiristämme! Se on ihan valtakunnallisestikin aikamoinen määrä, varsinkin, kun en pyydystä ja kerää niitä, vaan kuvaan kaikki elävinä! Muistelen lukeneeni, että perhostutkija Kauri Mikkola olisi kolmenkymmenen vuoden aikana saanut pyydystetyksi kesäpaikastaan Tammisaaren lähistöllä 680 perhoslajia.

Aikaisemmilta kesiltä on kuitenkin jäänyt tuhansia perhoskuvia nimeämättä aikapulan vuoksi. Niissä riittää paljon puuhaa syksyn ja talven ratoksi, ei pääse pitkästyämään kuten monet muut puutarhaharrastajat. Kotisivuiltanikin puuttuu vielä joitakin perhoslajeja kokonaan, joten omien sivujen päivittäminen ja ylläpitokin työllistää hyvin talviaikana. Kunhan oppisi tunnistamaan perhoset itse ja nimeämään kohtuullisen nopeasti, niin sitten voisi laajentaa harrastusta muidenkin hyönteisten tunnistamiseen ja nimeämiseen. Jo nyt odottaa tuhansia kuvia koppakuoriaisista, luteista, hämähäkeistä ja muista pikkueläimistä lajittelua ja nimeämistä.

Perhos- ja hyönteiskuviani löytyy nykyään tuhansittain netistä omilta kotisivuiltani www.raakkila.fi ja monilta puutarhapalstoilta sekä myös Hannu Tannerin Ötökkägalleriasta sekä tietysti Hyönteisfoorumilta. Joitakin

Poppelikiitäjä (Laothoe populi) Olavi Niemen sormenpäässä.

koppakuoriaiskuviani on myös saksalaisen Frank Köhlerin maailmanlaajuisessa kovakuoriaisgalleriassa.

Vaikka oma harrastukseni on nykyään enemmän suuntautunut valokuvaamiseen, niin kyllä kasvit edelleenkin mukana ovat, ja nykyään meillä emäntä lueskelee ahkerasti Riku Cajanderin viime keväänä ilmestynyttä kirjaa Puutarhan parhaat perhoskasvit ja kehuu sitä hyvin selkeäksi. Kovin suuria kasvihankintoja meille ei enää tehdä, mutta ne harkitaan sitäkin tarkemmin, jos vaikka saisi uusia perhoslajeja houkuteluksi pihapiiriimme.

Näin siis on puutarhaharrastuksen oheen tullut muita siihen luontevasti sopivia harrastuksia – valokuvaus ja perhoset sekä muutkin hyönteiset.

Olavi Niemi

Ritariperhonen (Papilio machaon) nautiskelee daalian kukalla.

Kyläkurjenpolvi, vanha maatiaisperenna

Kyläkurjenpolven kerrottu muoto (*Geranium pratense plenum*).

Sen pieniä kukkia ei tosiaankaan voi sanoa upeiksi, mutta kasvusto peittää paikkansa tehokkaasti ja kurjenpolvien lehdet ovat aina koristeellisia.

Samantapainen muisto liittyy kyläkurjenpolveen: kerran kun esittelin kasvia, sain vastatakseni kysymyksen, miten sitä hoidetaan. Hämmästyin kysymyksestä enkä muista mitä siihen vastasin, ehkä mutisin jotain että ei se juurikaan mitään hoitoa kaipaa. En silloin vielä osannut vastata kuten nykyään osaan, ettei puutarhan (maatiais)koristekasveja tarvitse hoitaa – ne viihtyvät hoitamattakin eivätkä yleensä tarvitse uudelleen istuttamistakaan. Silmälläpitoahan puutarha kaipaa aina, niin myös maatiaisperennat.

Uustulokas Suomessa

Kyläkurjenpolvi on Suomessa luonnonvarainen etelästä Pohjois-Pohjanmaalle saakka, mutta ei missään yleinen. Se on uustulokas eli kasvi, joka on levinnyt meille 1600-luvun alun jälkeen. Samanlaisia ovat (komea)lupiini, punalehti- ja kurturuusu, jättiputket, jättipalsami ja monet muut. Kyläkurjenpolvi ei onneksi aiheuta sellaista närkästystä kuin mainitut muut tulokkaat, vaikka sekin on levinnyt meille useimmiten alkuaan puutarhoista.

Luonnossa alkuperäisenä kyläkurjenpolvea on meitä lähinnä Baltian maissa ja Vianmeren rannikoilla, joissa sen tapaa runsasruohikkosilta rantaniityiltä. Tulokkaana se kasvaa myös Vian Karjalassa sisämaassa, jossa sitä on Maatiaisen retkillä nähty mm. Jyskjärvellä ja Vuokkiniemessä yleisesti kylänraiteilla. Jaakko Jalas kertoo Suuren kasvikirjan kolmannessa osassa sitä tavattavan kyläkasvina myös Karjalankannaksella, Aunuksessa ja Laatokan Karjalassa. Sen päälevinneysalue on näistä esiintymistä itään kautta Venäjän ja ulottuu aina Mon-

goliaan saakka. Sitä tavataan myös Länsi-Euroopassa paikoin Pyreneiltä ja Brittein saarilta lähtien luontaisena, nähtävästi näissäkin maissa vain tulokkaana.

Viihtyvä luonnonperenna

Viljeltynä kyläkurjenpolvi ei ole kovin vaateli-as kasvi, viihtyyhän se luonnonvaraisenakin monenlaisilla niityillä, niin kosteanpuoleisilla kuin kuivahkoillakin paikoilla. Puutarhassa se saattaa aurinkoisella tai puolivarjoisella paikalla tulla leveäksi, monivartiseksi ja runsaskukkaiseksi pehkoksi. Kurjenpolvet ovat tunnetusti englantilaisten suosikkikasveja. Kyläkurjenpolvesta on monia lajikkeita, kuten kerrannaiskukkaiset vanhat lajikkeet 'Plenum Album' (valkoinen), 'Plenum Caeruleum' (vaalean sininen) ja 'Plenum Violaceum' (punavioletti). Muita vanhoja lajikkeita ovat valkoisen ja sinisen kirjava 'Striatum' sekä punertavan helmenharmaakukkaiseksi mainittu 'Mrs Kendall Clark'. Lajikkeita lisätään juurakkoa jakamalla, mutta 'Striatumia' myös siemenistä, sillä ainakin osa sen siementaimista on emonsa näköisiä.

Omasta pihasta olen huomannut, että ravinteikkaassa savimaassa kyläkurjenpolvi ei tahdo pysyä pystyssä omin neuvoin vaan tarvitsee tuke-

Kyläkurjenpolven kukkien väri vaihtelee hennon taivaansinisestä violettiin.

mista. Ainakin rankkasateessa se lakoutuu. Puutarhassa sen tekee arvokkaaksi melko myöhäinen kukinta heinä-elokuulla. Perennatarhassa se on näyttävän muutaman taimen ryhmänä eri puolilla istutusalueita. Tietysti kyläkurjenpolvi sopii niittykasviksi, sillä se pitää hyvin paikkansa hallussaan eikä leviä yleensä liikaa kylväytymällä.

Kyläkurjenpolvi on kookkain meillä luontaisena kasvavista kurjenpolvilajeista, sillä se tulee 70-80 cm korkeaksi, hyvässä maassa yli metriseksikin. Sen erottaa sitä yleisemmästä metsäkurjenpolvesta (*G. sylvaticum*) tukevamman kasvutavan, liereitten varsien, isompien kukkien sekä syvä-

ja teräväliuskaisten lehtien perusteella. Metsäkurjenpolvela on ohut ja hieman särmikäs varsi ja sen kukka- ja hedelmäperät ovat selvästi nuokkuvia, kun ne kyläkurjenpolvella ovat pystyjä. Kyläkurjenpolven kukat ovat useimmiten violetinsinisiä, harvoin valkoisia, kun ne metsäkurjenpolvella ovat vaihtelevasti sinipunaisia, valkoisia ja, niin kuin paikoin Itä-Karjalassa, myös vaalean liilanpunaisia. Jos tulee epäselvyyttä kurjenpolven lajista, saa vastauksen tunnistusongelmaan parhaiten *Retkeilykasvion* määrittyskaavion avulla.

Pentti Alanko

Puheenjohtajan palsta

Inspiroivia suunnitelmia ensi vuodeksi

Järjestimme 22.10. iltatilaisuuden tulevan vuoden suunnittelua varten. Meitä oli viitisentoista aktiivimaatiaista juttelemassa ensi vuoden toiminnasta. Puhuimme matkoista, tapahtumista ja koulutustilaisuuksista. Ensi vuodeksi onkin luvassa paljon mielenkiintoista maatiaiskasvien ja -eläinten sekä perinnemaisemien kanssa: vartetaan omenapuita, tehdään saippuaa rohtosuopayrteistä, lataudutaan Viron matkaan opiskelulla vironkielisiä luonnonkasvien nimiä viroksi, tehdään museoretkiä ja vaikka mitä. Oman erityisen ryytinsä ensi vuodelle antaa yhdistyksen 20-vuotisjuhla. Mukavaa, että paikalle oli tullut myös ihan uusia jäseniä. Toivottavasti tästä, nyt toista kertaa järjestetystä tilaisuudesta tulee tapa.

Merkittävä toimintamme ansaitsee julkista tukea

Maatiainen tekee tärkeää yhteiskunnallista työtä, joka on tähän asti rahoitettu ensisijaisesti jäsentuloilla. Nyt olemme valmistelleet hallituksessa rahoitushakemuksia vankentaaksemme yhdistyksen taloutta. Ympäristöjärjestöjen yleinen tukihakemus ympäristöministeriöön on

jo jätetty. Yhdistyksen harjoittaman siementoiminnan tukea tulemme hakemaan maa- ja metsätalousministeriöstä. Tärkeä siemenopaskaan ei voi syntyä ilman ulkopuolista rahoitusta. Kaikki nämä rahoitushakemukset ovat hyvässä valmistelussa.

Luovun puheenjohtajuudesta

Olen ollut mukana Maatiaisien hallituksessa muistaakseni vuodesta 2000 lähtien. Viimeiset neljä vuotta olen hoitanut melkoisen määrän Maatiaisien hallintoa, siemenpapereita, sanoisi entinen työtoverini. Tätä loputtomalta tuntuvaa asiakirjavirtaa, joita ilman tieto ei leviä, päätöksiä ei synny eikä talous pysy kunnossa, riittää ihmeellisesti tekijälleen. Varsinaisen työni lisääntyneiden vastuiden vuoksi en enää ehdi hoitaa Maatiaisien puheenjohtajuutta. Maatiainen ansaitsee ja tarvitsee puheenjohtajan, joka ehtii paneutua kunnolla yhdistyksen kehittämiseen. Itse toivon saavani lisää aikaa puutarhaharrastukselle ja tapahtumiin osallistumiselle. Sille kivalle minkä vuoksi aikoinaan liityin Maatiaisien. Kiitos näistä vuosista! Onnea tulevalle puheenjohtajalle!

Liisa Jääskeläinen

Toimiston kuulumisia

Lehtien kesäinen vihreys vaihtui ensin elegantteihin kullaan ja kuparinsävyihin. Sitteen tulivat syysmyrskyt ja vapauttivat lehdet ympäristöön suuriksi keoiksi ja tahmeiksi matoiksi, jotta puiden lehdettömiä oksiston muotoja olisi helpompi tarkkailla. Viimeiset hehkuvat koivunlehdet viimeisissä oksissaan riippuivat kuin kultarahat ja ovat pian pois. Nyt on sopiva aika harrastaa talvidendrologiaa oksia maistellen ja silmujen terävyyttä, nukkaisuuttakin tunnustellen. Olen pilpunnut tuijaa talvellakin ja huomasi kuinka aromaattiselta se tuoksuu – siis varsin aistillista puuhaa on talvinen puutarha.

Eri tahoilta on kuulunut, että siemenvuosi 2008 jätti toivomisen varaa. Vuosi 2006 oli menestys ja toivottavasti uudesta vuodesta 2009 tulee myös sellainen. Kun tässä nyt mietimme, mitä voisimme antaa ystävillemme lahjaksi, niin tietysti ensimmäiseksi tulee mieleen: Maatiaisen lehden vuosikerran. Lahjoita Maatiainen-lehden vuosikerta ihmiselle, josta välität, joka asuu kaukana ja joka voisi kiinnostua meitä yhdistävistä asioista, mukaanlukien siementen keräämisestä. Siihen löydät ohjeet tästä lehdestä. Muita ideoita ovat tietysti talven keskellä ilahduttavat puutarhakirjat, ja kukapa ei haluaisi saada kiinnostavaa siemenpussia!

Talvi on lisäksi sopivaa aikaa unelmointiin siemenluetteloiden selailun lisäksi. Minä puuvartisten kasvien taimia haluaisit ostaa/vaihtaa taimipäivillä kahden vuoden päästä? Nyt voi päästää mielikuviutuksensa lentoon. Jos avomaan omistajat saavan 2 vuotta etukäteen tiedon halutuista puista ja pensaista, voi-

vat toiveet toteutua. Palaute on tervetullutta toimistoon sähköpostitse, postikortilla tai kirjeellä. Voit myös soittaa tai piipahtaa henkilökohtaisesti toimistolla uutisoimassa. Samalla tai erikseen otetaan palautetta vastaan siitä, kuinka lehteä voisi kehittää: tarvitaanko lisää väriä vai mieluummin ei, onko puutarhajuuttuja tarpeeksi, ovatko siementenkeräysohjeet herättäneet mitään kysymyksiä? Ja muutakin palautetta ja ideoita, kuten millaisia siemenseoksia toivotaan, pistiäisniitty, pistiäisten herkkukärhöt -seos, ahvenanmaanlampaan (vuoden 2009 maatiaiseläin) unelmatarha. Kuka on kasvattanut itselleen Maatiaisen tulikkuseksestä tulikkusekseksi? Siitä olisi kiva nähdä kuvia!

Maatiaisen toimistolla 22.10.2008 ideointiin kaikenlaista. Tässä poimintoja: perinne-maisemaseminaari, rohtosuopayrttisuoivan valmistuskurssi (rohtosuopayritti on vuoden 2009 perinneperenna), omenanvarttamiskursin uusiminen, perennanjakokurssi, syötävien kukkien luento, luento Jyväskylän uudesta kasvitieteellisestä puutarhasta, japanilaisen puutarhan kurssi, nuoret tulevat näyttämään permakulttuurifilmiä, ruokaa tuottavat puut, Viron kasvisanaston kurssi päättäjäispiknikkeineen Kirkkonummen Ragvaldsin opetuskasvitarhassa, matkat Viroon, Kotkaan ja Mustilan arboretumiin, päivä tai viikonloppu ihanien iiristen Päivolässä. Toteutetaan kaikki, mihin rahheet riittävät.

Lähetäkää kuitenkin vielä, jos nurkista löytyy, lisää SIEMENIÄ, roskaisuutta ei tarvitse pelätä.

Maija Manninen

Maatiaisrotujen säilyttäjinä epäyhtenäinen joukko innostuneita kasvattajia

Maatiaisrotuisten tuotantoeläinten pientä ja kirjavaa kasvattajajoukkoa yhdistää halu tehdä työtä arvokkaiden, mutta uhanalaisten rotujen hyväksi. Kysyttäessä kasvat-
tajilta syitä rodun valintaan saadaan monenlaisia vastauksia. Maatiaiset ovat heidän mukaansa hyviä, terveitä ja kestäviä tuotantoeläimiä. Maidossa on valtarotujen maitoa korkeampi valkuais- ja rasvapitoisuus, mikä näkyy myös maitotilissä. Maidossa on ominaisuuksia, jotka edesauttavat juustoutumista. Lihalla alkaa myös olla kysyntää, sillä kyytöstä on tullut huippuravintoloiden gourmet-aterioiden raaka-aine, josta maksetaan hyvin. Elävät eläimet kelpaavat jalostukseen ja pitoeläimiksi. Joidenkin mukaan maatiaiset pitävät tilan elossa, sopivat vanhoihin ja pieniin tuotantorakennuksiin ja monipuolistavat karjaa.

Maatiaiset tuovat kasvattajalleen iloa olemalla kauniita, viisaita ja persoonallisia. Niiden avulla maisemat pysyvät elävinä, laitumet kunnossa ja ympäristö siistinä. Myös tilan perinteitä ylläpidetään maatiaisia kasvattamalla. Kasvattajat ovat yleensä harvinaisten eläinten saamista myönteisestä julkisuudesta. Ne keräävät katseita ja pysäyttävät niin ohikulkevat asiakkaat kuin toimittajatkin. Kasvattajat arvostavat eläimistä saatavaa rahallista tukea, mutta osalle heitä eläimet ovat hyvä harrastus ilman taloudellisia tavoitteita.

Maatalouden tuotanto-olosuhteissa tapahtuneet muutokset kuten kansainvälistynyt eläinjalostus, tuotantokustannusten kasvu ja lisääntyneet tehok-

kuusvaatimukset ovat tehneet 1900-luvun alkupuoliskon yleisistä maatiaisrotuisista tuotantoeläimistä uhanalaisia harvinaisuuksia. Suomenkarjan eli itäsuomen-, länsisuomen- ja pohjoissuomenkarjan yhteenlaskettu osuus lypsykarjasta on runsaan viidennentoista vuoden aikana pudonnut 50 prosentista yhteen prosenttiin. Vuonna 2007 maatalouden erityisympäristötukitilaston mukaan suomenkarjan tukikelpoisia nautoja oli noin 2300 yksilöä vajaalla 400 tilalla. Samanaikaisesti suomenlammasuuhia on noin 15 000, joka on vajaa kolmannes koko uuhikannasta. Suomenlampaasta geneettisesti poikkeavat kainuunharmaa samoin kuin ahvenanmaanlammas ovat vieläkin harvinaisempia. Muita tuotantoeläinten

PSK- eli Pohjois-Suomen karjan vasikat ovat väriltään valkovoittoisia.

Itäsuomenkarjaa eli kyyttöjä laitumella.

maatiaisrotuja Suomessa ovat suomenvuohi ja maatiaiskana. Maatiaissika kuoli sukupuuttoon jo runsas 100 vuotta sitten.

Vähäisen tuotoksensa takia syrjäytyneillä maatiaisilla on kuitenkin geneettisiä, kulttuurisia, historiallisia ja taloudellisiakin ominaisuuksia, joiden vuoksi niiden halutaan säilyvän. Rotujen uhanalaistuminen ole ainoastaan Suomen ongelma, vaan suojelun merkitys on huomioitu YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa Riossa vuonna 1992 allekirjoitetussa biologista monimuotoisuutta koskevassa yleissopimuksessa. Suomessa uhanalaisia rotuja säilytetään sukusoluina geenipankissa ja elävinä karjoina vankila- ja koulutiloilla (geenipankkikarjat) ja tuotanto- tai harrastetarkoituksessa tai osana muuta yritystoimintaa yksityisillä tiloilla. Suomelle omaperäistä ja kansain-

Suomenlampaan väri vaihtelee vaaleasta harmaaseen, ruskeaan ja mustaan.

välisestäkin arvostettua on ollut van- kilatilojen suuri merkitys maatiaisten geenipankkina. Vangeille karjat ja navettatyöt ovat merkinneet mahdollisuutta mielekkääseen ja ”terapeuttiseenkin” työhön.

Vuodesta 1995 lähtien maatiaisrotujen kasvattajien on ollut mahdollista hakea maatalouden ympäristötukeen sidottua erityistukea, joka tällä hetkellä on naudoille rodusta riippuen 270–500 euroa/eläinyksikkö/vuosi. Lampailla vastaava tuki on 270 euroa/eläinyksikkö/vuosi. Suomenkarjan lehmät tuottavat maitoa rodusta riippuen 4000–6500 kg / vuosi ja valtarodut (ayrshire ja holstein-friisiläinen) noin 8500 kg/vuosi. Taloudellisten laskelmien mukaan tuki ei riitä kompensoimaan maatiaisrodun ja tehotuotantoon jalostetun valtarodun kannattavuuseroa.

Tukipolitiikan kautta maatiaisten kasvattaminen on kiinteästi sidoksissa maatalouteen, ja kokonaan tuen ulkopuolella ovat aktiivimaatalouden ulkopuoliset kasvattajat. Yhä enenevässä määrin uudet kasvattajat kuitenkin tulevat maatalouden ulkopuolelta.

Vuonna 2004 Jokioisilla Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksessa alkaneen ja vuonna 2006 päättyneen ”Alkuperäisrotujen säilyttämisen taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset lähtökohdat”-tutkimuksen tulosten mukaan perinteisin syy kasvattaa maatiaiskarjaa on edelleen maidon- ja lihantuotanto. Monialaisilla tiloilla maatiaiset ovat osa maisemanhoitoa, hoivapalveluja, matkailua tai erikois(elin)tarvikkeiden tuotantoa. Harrastekasvattajilla maatiaiset ovat elämäntapa ja harrastus. Maatiaiset merkitsevät kasvattajalleen tuloja tuotteiden myynnin ja tukien muodossa, iloa olemassa olollaan ja työtä tärkeänä pidetyn suojelun toteuttamiseksi. Maatiaisten avulla pidetään tila elävänä ja pellot maatalouskäytössä. Maatiaisilla on myös merkitystä tilan tai yrityksen imagolle. Tutkimus oli pioneerityö

Länsisuomalaisella emolehmällä on useampia ruokittavia.

selvitettäessä suomalaisten maatiaisrotujen kasvattajien työtä uhanalaisten eläinten säilyttäjinä ja suojelijoina.

Tutkimuksen media- ja kansalaisosan mukaan maatiaiset olivat tutkimusajankohtana suurelle yleisölle melko tuntemattomia, mutta vuosi 2007 toi erityisesti kyytöille ja muutenkin maatiaisille paljon julkisuutta, sillä Sukevan vankilatilan lopettaminen ja geenipankkikarjan kohtalo saivat palstatilaa. Uhanalaisten maatiaisten kohtalosta kiinnostuivat monet aikaisemmin karjankasvatuksesta poikkeavat tahot. Perinteisten kasvattajien lisäksi lehtien otsikoihin tulivat ”uudet” kasvattajat, ravintolat ja ruoka-toimittajat. Kyyttöjuustoja ja -lihatuotteita on esitelty kansainvälisissä ruokakulttuuritapahtumissa kuten Terra Madre-Slow Food -konferenssissa Torinossa vuoden 2008 lopulla.

Myönteisemmäksi muuttuneesta toimintailmapiiiristä huolimatta maatiaiseläimillä on edelleen uhkia, kuten EU:n maataloudelle asettamat kasvu- ja tuotostavoitteet, ja yhä edelleen tarvitaan monia keinoja rotujen säilymisen varmistamiseksi. Tutkimuksen valossa taloudellisten tukien merkitys kasvattajille on suuri, vaikka kolmannes kasvattajista kasvattaisi eläimiä ilman tukiakin. Taloudellinen tuki ei kuitenkaan aina ole ainoa ja paras vaihtoehto, mutta pienituottoisten maatiaisten tulevaisuus ilman sopivaa yhteiskunnan ohjausta on epävarmaa.

Maatiaisten kasvattajat vanhemmasta päästä lopettavat, ja yhä epävarmempaa on, löytyykö tilalle jatkajia, sillä tilakoon kasvaessa karjojen määrä vähenee. Tuotantovaatimukset kovenevat ja moderneissa robottinavetoissa ei ole sijaa pienituottoisille lehmille. Kasvatusta aloittelevat maatilat samoin kuin maatalouden ulkopuolelta tulevat kasvattajat tarvitsevat aikaisemmasta poikkeavia tukitoimia, jotta innostusta ja voimavaroja riittäisi työssä.

Tutkimuksen perusteella tiedetään myös, että Suomessa maatiaisten kasvattamiseen liittyy vain vähän yritystoimintaa. Kiin-

nostusta yritystoimintaan kuitenkin on, mutta usein esteenä on eläinten pieni määrä, pitkät etäisyydet, erityisesti elintarvikeyrityksille asetett korkeat vaatimukset ja eri alojen toimijoiden yhteistyön vähäisyys. Kasvattajilla ei ole aikaa, osaamista, kiinnostusta ja investointihalukkuutta vieraaksi näkemäänsä toimintaa kohtaan. Maatilojen monialaistuminen samoin kuin maatalouden ulkopuolelta tulevien yritysorientoituneiden henkilöiden kiinnostus maatalouteen liittyvää yritystoimintaa kohtaan on kuitenkin kasvamassa, ja tuotekehittelyn ja markkinoinnin kehittämiseen suunnattua tukea tarvitaan.

Maatiaisrotujen säilyttämisen ja kasvattamisen parhaita asiantuntijoita ovat kasvattajat, jotka maatiaisten avulla ja innostamana luovat itselleen, perheelleen, tilalleen ja yritykselleen mielekästä ja taloudellisesti kannattavaakin toimintaa. Ensiarvoista on toimijoiden, toiminnan ja tavoitteidenkin heterogeenisuus, sillä laajalti ja monipuolisesti sijoittuneet populaatiot takaavat parhaiten säilymisen ja toimivat puskureina uhkavissa tilanteissa. Maatiaisrotut ovat keskeisessä asemassa keskusteltaessa monimuotoisuudesta, sillä niillä on merkitystä ympäristön monimuotoisuuden edistäjinä niin geneettisesti kuin luonnonympäristön, maatalouskulttuurin ja maaseudun yritys ympäristökin huomioiden.

Edellä mainitun monitieteisen tutkimuksen tuloksista enemmän: Karja, Miia (toim.), Lilja, Taina (toim.), Alkuperäisrotujen säilyttämisen taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset lähtökohdat. Maa- ja elintarviketalous 106. Se on myös luettavissa <http://www.mtt.fi/met/pdf/met106.pdf>

Taina Lilja
MTT/TAL

Tutkimusassistentti
taina.lilja@mtt.fi

Pistiäinen 2007/2008

Perinnebiotooppien hoitoa Tuomarlassa

Liekö ollut vuosi 1992, kun Suomen luonnonsuojeluliitto ja silloinen vesi- ja ympäristöhallitus käynnistivät valtakunnallisen kotojen kartoitusprojektin. Se herätti katselemaan tilan vanhoja laidunmaita uusin silmin: katajaiset kedothan ovat kauan olleet osa kansallista kulttuuria.

Vanhan sukutilan Sääksmäen Kärjenniemesä olin perheeni kanssa ostanut setäni perikunnalta kymmenisen vuotta aiemmin, ja lampaat laitettiin heti laiduntamaan 70-luvulla paketissa olleita peltoja ja hakamaita. Läheltä katsoen näki, että komeita pylväskatajia oli hakamailla vielä aika hyvin jäljellä, mutta kuuset, koivut ja männyt olivat kasvaneet jo niiden ylle niin, että kauempaa katsoen katajia ei enää juurikaan näkynyt. Ymmärsin, että ennen pitkää katajat kuolevat isompien puiden alle, ne kun vaativat paljon valoa ja avointa tilaa.

Kurssilta risunpolttotalkoisiin

Kävin perinnemaisemien hoitoa käsittelevän pikakurssin Turun puolella, ja kotiin päästyä alkoi Toltinväärässä ankara raivaus: komeimpien pylväskatajien ylle kurottuneet kuuset ja männyt saivat moottorisahaa kylkeensä, ja siinä viimeistään huomasi, kuinka ahneesti lampaat popsivat suihin varsinkin männyn neulaset ja vaaleanruskean kaarnan. Seuraavana syksynä (1993) olivat vuorossa Korvenloukkaanvainion katajia peittävät koivut. Polttopuuta tuli aika tavalla, pienemmät risut kerättiin kasalle ja poltettiin. Onneksi olin ottanut valokuvia näistä maisemakohteista jo ennen raivausta, sillä juuri ennen ja jälkeen raivaustoimenpiteitä otetut kuvat kertovat selkeimmin, mistä oikein on kysymys. Perinnebiotooppien hoito

lienee ainut luonnonsuojelun laji, jonka kohdetta ei voi rauhoituspäätöksin suojella. Niiden säilyminen vaatii sekä laiduntavaa karjaa että ihmisen työtä joka vuosi.

Kun alkuun oli päästy, olikin kova into jatkaa. Tanssikavereita sain piankin apuun, ja noista ajoista alkaen Valkeakosken Tanhuajat on ottanut joka marraskuu tavaksi risunpolttotalkoot Tuomarlan maisemassa. Myöhäiskesän askareena myös avoimilta laitumilta niitettiin ja vietiin pois ruoho, jota eläimet eivät ehtineet syödä. Kesänaa-

Tuomarlan lehmät viihtyvät niitylaitumella.

purini, kansatieteiden tietäjä Ari Siren alkoi jo topuutella: ei siitä ole tarkoitus mitään englantilaista puistoa tehdä, vanhan kansan pienviljelijöiden jättämä jälki on se, mitä pitää tavoitella!

Valkeakoskella runsaasti perinnemaisemia

Nämä työtävät ovat vuosituhansien ajan olleet perinnebiotooppien hoidon perusta: karjan ja ihmisen yhteistyönä syntyneet niityt, hakamaat ja metsälaitumet ovat ainutlaatuinen tyyssija monille uhanalaisille kasveille ja eliöille. Maatalousministeriön apurahan turvin valmistui Tuomarlan perinnemaiseman hoitosuunnitelma parahiksi, kun Suomesta tuli EU:n jäsenmaa. Tila on alusta saakka hakenut ja saanut EU:n maatalouspolitiikkaan kuuluvaa perinnebiotooppien hoidon ympäristötukea, joka on puhtaasti kustannusten korvausta samalla tavoin kuin jokamiehen kilometrikorvaukset oman auton käytöstä. Suunnitelmallinen hoito on tuottanut myös tuloksia: Pirkanmaan v. 2005 valmistuneessa maakuntakaavassa Valkeakosken alueelta on listattu kaksi valtakunnallisesti ja seitsemän maakunnallisesti arvokasta perinnemaisemaa (Kaavaselostus, osa B, liite 14). Jälkimmäiseen ryhmään kuuluu Tuomarlan haat, joka 10 vuotta aiemmin oli listattu niukin naukin paikallisesti arvokkaaksi (Pirkanmaan perinnemaisemat, Alueelliset ympäristöjulkaisut 125). Muuten, Valkeakoskella oli kaikista Pirkanmaan kunnista eniten arvokkaita perinnemaisemia, peräti 21 kpl.

Viime vuosina Tuomarlan laitumille on ilmaantunut myös uhanalaiseksi julistettu kotieläinrotu, itäsuomalainen maatiaislehmä eli kyyttö. Sitä on vain nelisensataa yksilöä koko maailmassa. Tuomarlassa niistä on kymmenkunta, alkuperäisimpiin kuuluvaa Nenosen sukuhaaraa Kiteeltä, nyt Katja Myllymäen omistuksessa ja hoidossa.

Niitty – mammuttiaron kuvajainen

Yhden syvällisimmistä niittyjen tilaa koskevista selvityksistä on antanut radion luontoillan pitkäaikainen kasviasiantuntija Seppo Vuokko. Monissa kirjoituksissaan (mm. Suomen Luonto 6/2002) hän osoittaa, että näiden elinympäristöjen uhanalaiset kasvit ovat koko pohjoisen luontomme pioneeri-kasveja – siis kasvien, jotka jääkauden mentyä ensiksi pystyivät juurtumaan karuun, jäältä paljastuneeseen maaperään. Tänä päivänäkin ne vaativat

menestyäkseen ravinneköyhän maaperän, jossa rehevämät kasvit eivät hukuta niitä alleen. Jännittävä on vertailu jääkautisen mammuttiaron villien kasvinsyöjänisäkkäiden ja viime vuosituhansien aikana kesyntyneen laidunkarjan merkityksestä. Villinisäkkäät hävisivät jääkauden jälkeen ihmisen metsästyksen ja monien tutkijoiden mukaan ilmaston lämpenemisen vuoksi. Nykyajan kotieläimet eivät ole uhanalaisia, mutta luonnonlaitumet ovat. Yhä suurempi osa märehitijöistämme ruokitaan sisätiloissa ympäri vuoden, ja laitumet ovat lähes kokonaan viljeltyjä peltolaitumia. Luonnonniittyjä on enää alle 20 000 ha eli alle prosentti sadan vuoden takaisesta määrästä.

Entäpä sitten nykyinen ilmastomuutos? Märehitjätkin tuottavat kasvihuonekaasuja, lähinnä metaania. Lehmän pierusta on tehty oikein syntipukki, jonka vuoksi tämänkin lajin olemassaolon oikeutus on jo ehditty kyseenalaistaa. Mutta mutta: Suomessa tunnetaan 47 lantakuoriaislajia, koko maailmassa noin 7000 eli yhtä monta kuin maailman kaikki lintulajit (Heliövaara-Roslin: Suomen lantakuoriaiset, 2007). Kuoriaiset ehkäisevät lantaläjien kertymistä luontoon ja mm. lanan typen pääsyä ilmakehään!

On hieno asia, että yhä kasvava joukko ihmisiä elää ja pärjää pelkästään kasviksia syömällä. Silti ei kannata unohtaa sitä tosiasiaa, että 70-80%:lla maapallon viljelykelpoisesta pinta-alasta voidaan kasvattaa vain heinää tai ruohoa, kuten jyrkillä vuorenrinteillä ja yleensä kivisillä mailla. Työtä pelkäämätön ihminen toki saattaa puristaa ruohostakin juotavaksi kelpaavaa nestettä, mutta märehitijöillä neljine mahoineen on kyllä ylivoimainen koneisto, joka on erikoistunut jalostamaan ruohosta ihmiselle kelpaavaa ravintoa. Poliisitermillä ”todennäköisin syn” voisi väittää, että viimeinen ihminen tällä pallolla häviää paljon aiemmin kuin viimeinen lehmä!

Heimo Tuomarla

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva maanviljelijä, MMM, järjestää tilallaan luontoretkeä

Lue lisää:

www.luomulaituri.net/tuomarla

www.kokousnet.fi/ohjelmapankki

Niitty, pellon äiti, muinaisaron kuvajainen

Mitä on muistettava maanviljelijän satokauden lopussa?

Keskiajan käsityksiä syksystä

Pohjois-Italiassa kirjoitettu ja Wienin kansalliskirjastossa säilytetty käsikirjoitus 1300-luvulta *Tacuinum sanitatis in medicina* (suomennettu nimellä Onnellisen elämän ohjekirja 600 vuoden takaa) sisältää ohjeita siitä, mitä on hyvä syödä eri vuodenaikoina ja miten muuten edistää terveyttään. Se oli eräänlainen Joka kodin terveyskäsikirja. Se on saanut vaikutteita antiikin lääketieteen isän Hippokrateen, ajanlaskumme alussa eläneen roomalaisen Galenoksen ja arabialaisten oppineiden ajatuksista. Keskiajalla oli vallalla antiikista periytynyt käsitys, että ihmiset lukeutuivat neljään päätyyppiin sen mukaan, olivatko heidän ruumiinnesteensä happamia vai karvaita, oliko sappi keltaista vai mustaa ja kuuluivatko he ”kuivaan, kostean, kuumaan vai kylmään temperamenttiin” sekä minkä alkuelementin (vesi, tuli, ilma, maa) vaikutuspiiriin he kuuluivat. Hoidon päämääränä oli saattaa sairauden järkyttämä elimistö takaisin harmonian eli tasapainon tilaan. Lääketiede oli tuohon aikaan suunnilleen yhtä kuin kasvitiede. Sitä höystettiin astrologialla ja alkemialla.

Näiden periaatteiden mukaan kerrotaan, mitkä työt ko. vuodenaikana olivat ajankohtaisia pellolla ja puutarhassa ja mitä ruokatarvikkeita minkinlaisen ihmisen oli hyvä syödä kunakin vuodenaikana.

Syksyn tärkein toimi Etelä-Euroopan maataloudessa oli viininkorjuu. Tietenkin syksy pursui myös erilaisia hedelmiä, marjoja ja vihanneksia. Säilyttäminen talveen asti oli kuitenkin vaikeaa.

Latinan syksyä tarkoittava sana *autunno* juontaa juurensa sanaan *autere*, joka tarkoittaa ”viillyttä, virkistää”. Syksy onkin tervetullut viileä aika Välimeren maissa paahteisen kesän jälkeen. Syystaivasta hallitsi planeetta Venus, ja syksyä vastasi ruumiin nesteistä musta sappi. Syksy oli vaarallista aikaa niille, joilla oli taipumusta keuhkotauteihin. Heitä kehoitettiin hoitamaan itseään lämpimillä kylvyillä, jotka ”lämmittävät

ja kosteuttavat, poistavat uupumuksen ja täyden olon tunteen, lievittävät tuskia, pehmentävät, lihottavat, ovat sopivia nuorille ja vanhoille, koska vetävät ravintoa jäseniin ja vahvistavat niitä.”

Ohjeita kasvikunnan antimista

Omenat

Makeat omenat ovat luonteeltaan kuumia ja kohtuullisen kosteita, kun taas happamet ovat kylmiä ja kuivia. Makeista ovat parhaita suuret, värikkäät, tuoksuvat ja ennen kaikkea täysin kypsät. Ne vahvistavat sydäntä, mutta ovat vahingollisia hermoille. Varhain kypsyvät omenat ovat hyvää lääketta synkkämielisyyteen. Varsinkin niistä tehty siirappi

vahvistaa sydäntä. Syksyllä kypsävillä on hyvä vaikutus rintatautiin, jos ne paistetaan tuhkassa ja sekoitetaan lakritsimehuun, tärkkelykseen ja sokeriin ja annetaan sairaalle kahdesti päivässä ennen ateriaa. Niitä säilytetään oljissa, mutta ne eivät saa koskettaa toisiaan, muuten ne mätänevät.

Hasselpähkinät

Pähkinät virkistävät aivoja ja tekevät himokkaaksi. Jos niitä syö liikaa, ne aiheuttavat punatautia, mutta hienonnettuina ja hunajavedessä juotuina ne auttavat yskään; jos lisätään pippuria, ne jouduttavat limakalvon tulehdusten paranemista. Pähkinöistä saatu öljy on hyvää nivelsärkyihin. Jos pähkinäkuorista tehdään tuhkaa ja sitä sekoitetaan öljyyn ja pannaan sitten harmaasilmäisten lasten otsalle, heidän silmänsä muuttuvat mustiksi.

Retikka

Maalaiset syövät usein retikkaa leivän kanssa, sillä se on luonnon antama leivänsärvin samoin kuin vihreä oregano, vesikrassi, timjami, ajuruoho ja sinappikaa-li. Villinä kasvava retikka on kovempaa ja maultaan pistävämpää kuin viljelty, joka on parempaa varsinkin tuoreena. Itse asiassa se synnyttää huonoa nestettä. Sen etuna on, että se sopivassa tilanteessa käytettynä ennen

ateriaa nautittuna vaikuttaa oksettavasti. Ruuan jälkeen se puhdistaa ruumista, avaa munuaisten tukoksia, poistaa niistä sakkaa ja kiihottaa virtsarakkoa.

Sipulit

Sipuli on erittäin hyvä ruoka-aine ja hyvin sopiva vanhuksille ja kylmille temperamentteille. Se on luonteeltaan äärimmäisen kuuma, toisinaan kostea, toisinaan kuiva. Sipuleita on monenlaisia. Parhaina pidetään valkoisia, jotka ovat hyvin meheviä. Ne tuottavat maitoa imettäville äideille ja miehille hedelmällistä siementä. Ne parantavat näköä; niillä on pehmittävä ja lievittävä vaikutus; ne kiihottavat rakon toimintaa. Niiden toisinaan aiheuttamaan päänsärkyyn tehoa etikka ja maito. Yskästä, astmasta ja rinnanahdistuksesta kärsiville annetaan keitettyjä tai kuumassa tuhkassa paistettuja, sokerilla ja tuoreella voilla höystettyjä sipuleita.

Aune Kämäräinen

Lähde:

Onnellisen elämän ohjekirja 600 vuoden takaa. Suomennos: Marja-Liisa Koivulehto. Kustannusosakeyhtiö Tammi. 1984.

Vuoden 2009 maatiiseläin ja -kasvi

Ensi vuoden maatiaskasviksi on valittu rohtosuopayrtti ja maatiiseläimeksi ahvenanmaanlammas. Näitä molempia tuodaan esille tulevissa lehdissä. Jäsenten toivotaan tuovan taimipäiville rohtosuopayrttiä. Etsitään myös tietoa siitä, miten rohtosuopayrttiä voidaan käyttää hyväksi saippuan valmistuksessa.

Mikäpä olisi vettä tärkeämpää!

Kirjoja veden äärellä

Vesi eri muodoissaan on puhuttanut ihmisiä viime aikoina eri puolilla maailmaa. Jossakin sataa tolkuttomasti, joet tulvivat ja vesi ajaa ihmisiä pakoon kodeistaan. Maanjäristysten synnyttämät suuret hyökyaallot, tsunamit ovat kylväneet tuhoa troop-

pisilla rannikoilla. Toisaalla kärsitään kuivuudesta, sillä sadetta ei ole saatu jopa vuosiin: viljely ei onnistu, karja näännyy, nälänhätä on ovella. Myös Suomessa on ihmetelty säiden oikkuja. Tämän vuoden kevät oli hyvin kuiva ainakin Etelä-Suomessa, mikä vaikutti sadon määrään ja laatuun syksyllä. Elokuussa riitti sadetta lähes joka päiväksi. Paljon

puhuttu ilmastonmuutos näkyy talven tulon viivästymisenä ja pakkasten ja lumen puuttumisena. Kaikella tällä on vaikutus viljelyyn, kuten olemme jo huomanneet. Yletön kosteus lisää homeita ja sienitauteja ja auttaa tuholaisia, jotka muuten kuolisivat talvella, säilymään hengissä seuraavaan kevääseen.

Säänmuutosten kourissa huomataan, miten tärkeä elementti on vesi – ainakin viljelijän ja maatiaisen kannalta. Kirjojakin on ilmestynyt veden tiimoilta. Teokset, joita tässä esittelen, eivät kuitenkaan käsittele vettä viljelyn näkökulmasta tai fysikaalisena ilmiönä. On kysymys vedestä kylpemiseen liittyen ja sen merkityksestä filosofiselta ja esteettiseltä kannalta.

Kylpemisen perimmäinen olemus

Suomalaisille ei tarvitse kahta kertaa selittää, että kylpeminen on tärkeää ihmisen ruumille ja sielulle. Saunakansa kylpee monenlaisissa saunoissaan kaupungeissa ja maalla. Ikiaikainen perinne ei ota kuollakseen globaalisessa maailmassa. Päivi Erosen toimittama ja Maahengen kustantama kirja

Avantouinti kuuluu suomalaisiin talvi-ilmiöihin. Kuva kirjasta Kylpijät.

Kylpijät vie lukijan kylpyfilosofian äärelle. Huomion kohteena ovat ihmisten kylpykokemukset erilaisissa vesissä ja eri vuodenaikoina. Mainitaan etelän maiden kuumat lähteet, mutta pääpaino on kotoisilla kylvyillä. Mukana on sellaisia vanhoja mutta viime aikoina muotiin tulleita ilmiöitä kuin avantouinti ja lumessa kieriskely, terveyskylpylät muta- ja yrttikylpyineen sekä erikoiset ”kokeelliset” tai pelkäksi vitsiksi tarkoitettut saunat (mm. jääsauna).

Kirja on runsaasti kuvitettu hyvälaatuisilla, hauskoillakin valokuvilla. Teksti on suomeksi ja englanniksi. Tämä on se kirja, jonka suomalainen voi antaa lahjaksi ulkomaalaiselle ystävälle, joka haluaa tietää jotakin suomalaisten perusolemuksesta. Joillekin se voi – kulttuuritaustasta riippuen – tarjota pientä shokkikäsittelyä. Mutta huumorintaju auttaa.

Veden filosofiaa ja estetiikkaa

Toinen vesikirja on sekin sivumäärältään mittava, komeasti värikuvitettu ja sisällöltään monipuolinen. Kirjalta ei pidä odottaa tieteellistä tai teknistä tietoa vedestä. Kysymys on veden estetiikasta, sen esiintymisestä eri taiteenaloilla ja toimimisesta lähtökohtana kirjailijoille, taiteilijoille ja filosofeille. Yrjö Sepänmaan ja Liisa Heikkilä-Palon toimittama ja Maahengen kustantama kirja *Vesi vetää puoleensa* on kiehtova juuri näkökulmansa ansiosta. Myös sen kuvitus on nautittavaa, tasokasta valokuvataidetta. Tämäkin sopii lahjakirjaksi. Teksti on vain suomenkielillä.

Kulttuurihistorioitsija Yrjö Sepänmaa vie lukijan huomion veteen laajassa perspektiivissä. Alkaen sinisestä planeetastamme, vesiluonnon olemuksesta pinnalta ja syvältä, veden merkityksestä maisemalle, vedestä kirjailijoiden inspiraatiossa päädytään ihmisen vaikutuksiin vesiluontoon, saastuttamiseen ja haaskaamiseen. Limnologi Veijo Ilmavirta kirjoittaa luonnontieteen vesistä ympäristöongelmia unohtamatta. Osastossa Vesi ja elämäntapa puoli tusinaa kirjoittajaa selvittää vesiteemaa veteen liittyvien uskomuksien ja myyttien kannalta; mukana on myös kristinuskon pyhän veden käsitys. Paneu-

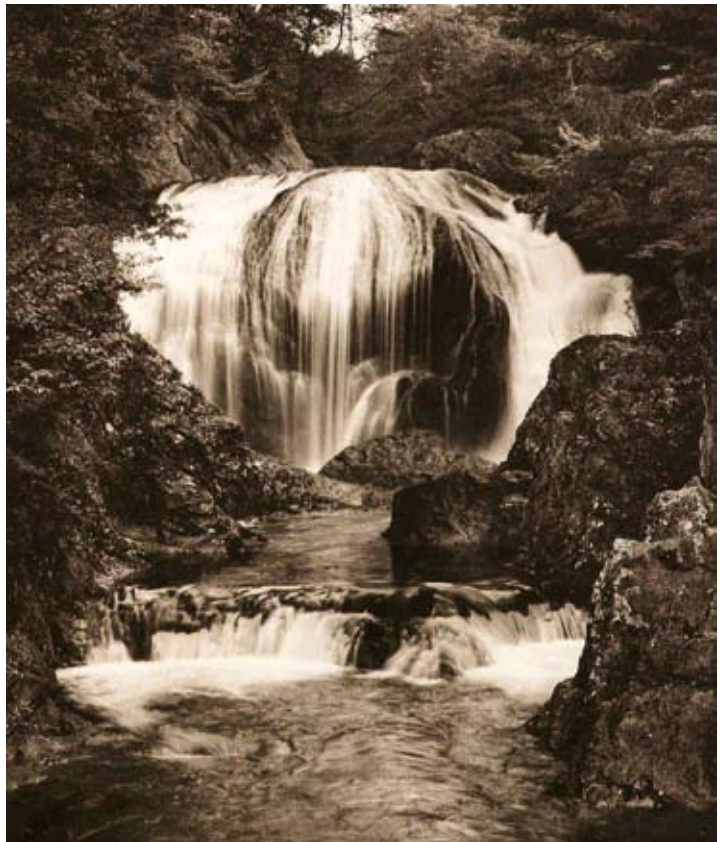
dutaan aihepiiriin vesi ja taide. Siinä tulee esille mm. käsitetaide, veden eri olomuodot ja niiden kauneus esim. Japanin taiteessa.

Vesiteemaan oleellisesti liittyvää vesiluonnon asiakokonaisuus on esillä ympäristökasvatuksen kannalta. Siinä sivutaan myös veden osuutta mielikuvitukselle ja estetiikalle. Veden (ja jään, lumen, sateen...) kanssa tekemisissä olevat taiteilijat ja muotoilijat kirjoittavat kokemuksistaan. Kirja kiinnostaa varsin monenlaisia lukijakuntia: luontoihmisiä, taiteilijoita ja yleisesti kauneuden etsijöitä.

Aune Kämäräinen

Päivi Eronen (toim.): Kylpijät. Maahenki. 2007. 175 s.

Yrjö Sepänmaa – Liisa Heikkilä-Palo (toim.): Vesi vetää puoleensa. Maahenki. 2002. 280 s.

Vesi vetää puoleensa -kirjan kuvitusta: Japanilaiseen puutarhaan kuuluu silmää hiveleviä vesiaiheita.

Maatiaisien matkoja 2009

Hiidenmaa ja Saarenmaa, luonnonkasveja, perinnemaisemia ja hienoja luontokohteita 12.-14.6. (tai 11.-14. 6.)

- ◆ Ensi kesäksi on suunnitteilla kolmen tai neljän päivän matka Eestiin, jossa kohteina ovat Saarenmaa ja Hiidenmaa. ◆ Tämän matkan teemoja ovat erityisesti luonnonkasvit ja kauniiden saarien kämmekät eli orkideat. Siksi matka toteutetaan alkukesällä. ◆ Myös eestiläiset perinnemaisemat ovat ohjelmassa. Mahdollisuus on bongailla perhosia ja lintuja sekä hiljentyä luonnon rauhassa. ◆ Käymme lisäksi ostamassa taimia mielenkiintoisista puutarhoista. ◆ Virossa on jäljellä myös maataiseläimiä. Saarissa on maataislampaita. ◆ Varsinkin Hiidenmaalla on paljon alkuperäistä luontoa, koska saari oli suljettu neuvostoaikana. Molemmilla saarilla on vanhoja kyläyhteisöjä, joita voi nykykielellä kutsua ekokyliksi.
- ◆ Suunnitteilla on ennen matkaa toimistolla pidettävä eestinkielen ilta. Opiskelemme matkalla mahdollisesti nähtävien kasvien nimiä eestiksi. Näin voimme puhutella arvon kasveja niiden äidinkielellä.
- ◆ Tarkemmat tiedot reitistä, ohjelmasta ja matkan hinnasta ovat seuraavassa lehdessä.

Runebergin puutarha, Mustilan arboretum ja Kotkan seudun puistoja ja puutarhoja

- ◆ Kotimaan matka järjestetään 1.-2.8. lauantaina ja sunnuntaina omalla bussilla. ◆ Porvoossa käydään Runebergin kotimuseossa ja puutarhassa, jossa kansallisrunoilijan puoliso Fredrika Runeberg hoiti hienoa puutarhaa ja huonekasveja. Puutarha on harvoja säilyneitä historiallisia kaupunkipuutarhoja.
- ◆ Mustilan arboretumin perusti valtioneuvos A.F. Tigerstedt 1902. Puulajipuiston alue on 120 ha ja alueella on 100 havupuulajia, 130 lehtipuulajia sekä lukuisia pensaita, köynnöksiä ja perennoita. Luvassa on mielenkiintoisia tarinoita ja paljon tietoa alueen puista ja pensaista. ◆ Oppaana on emeritusprofessori Peter Tigerstedt. ◆ Mustilan myymälöistä voi ostaa taimia ja siemeniä sekä kotimaisia laatuviinejä.
- ◆ Sunnuntaina kohteina ovat Kotkan seudun hienot puistot ja puutarhat merellisessä ympäristössä.
- ◆ Sapokan vesipuisto on pienimuotoinen kasvitieteellinen puutarha ja Suomen palkituin viheralue. Luonnonkasvien lisäksi puistossa voi ihaila lukuisia puita, pensaita ja istutettuja koristekasveja. Puisto on kaunis kaikkina vuodenaikoina taidokkaiden kivirakennelmien ja valaistuksen ansiosta. Kalliovesiputouksessa kiertää merivesi. ◆ Yrttipuutarha Redutissa on noin 100 erilaista yrtti- ja maustekasvia. Aurinkoisina päivinä yrttitarhassa on runsaasti perhosia. ◆ Myös muita kohteita.
- ◆ Lisätietoja tämänkin matkan kohteista, reiteistä ja hinnoista on seuraavassa lehdessä. ◆ Ennakoon ilmoittautujille tiedot matkasta suoraan sähköpostitse. ◆ Toimistolle ohjelma viedään heti sen valmistuttua.
- ◆ Lisätietoja: Anne Paalo 050 570 6105 tai anne.paalo@kolumbus.fi

Myyn maatiaisamarylliksen taimia

Puh. 019-6630104 040-8484949, Heikki Linna.

Muutamia apostolinmiekköjä

(erikoinen ruukkukukka) etsii uutta kotia.

Noudettavissa Länsi-Helsingistä. Puh. 050-3255334.

Huonemalvaa etsitään

(taimia tai siemeniä)!

Puh. 044-0928220,

sähköposti tarja.lehtimaki2

(at)luukku.com

Tapahutumia

Esitelmä ja keskustelu aiheesta Maatiaiskasvit töölöläispihoilla

torstaina 15.1.2009 klo 18.00 yhdistyksen toimistolla Stenbäckinkatu 8, Helsinki.

Pertti Pyhtilän esitelmä Jyväskylän yliopiston viheralueista

keskiviikkona 11.2.2009 klo 18 yhdistyksen toimistolla.

Riku Cajander kertoo luontoystävällisestä pihasta

keskiviikkona 25.2.2009 klo 18 yhdistyksen toimistolla. Lisäksi permakulttuurifilmi.

Vironkieliset kasvinnimet -kurssi

Kevään 2009 aikana Maatiainen ry järjestää vironkielisten kasvinnimien kurssin, jonka vetää virallinen kääntäjä ja Maatiaisen jäsen, FM Pertti Pyhtilä. Ryhmä kokoontuu sille parhaiten sopivina iltoina n. 5 kertaa. ♦ Kurssi päättyy 16.5.2009 eväsretkeen Ragvaldsin opetuskasvitarhaan Kirkkonummelle, jossa kulttuuritoimenjohtaja Maaret Eloranta esittelee alueen ja tarjoaa yrittiteitä. ♦ Kurssista peritään monistemaksu.

♦ Alustavat ilmoittautumiset ja tiedustelut: pyhtila@iki.fi 040-5838910

Kevätpuutarha-messut Helsingissä Messukeskuksessa 26 – 29.3.2009

Maatiaisella on oma osasto.

Lisäksi suunnitteilla (tarkemmat ilmoitukset myöhemmin):

Omenapuiden varttamiseminaari

Kaj Simbergin johdolla Kirkkonummella huhti-toukokuun vaihteessa.

Mahdollisesti perennojen lisäämiskurssi

(jakaminen, pistokkaat) keväällä. ♦ Ottakaa yhteyttä Maatiaisen toimistoon, jos teillä on ideoita kurssin järjestämiseksi tai runsaasti perennoja jaettavaksi.

Anna ystävillesi joululahjaksi Maatiainen-lehden vuosikerta!

Tee tilaus Maatiaisen toimistolta puhelimitse (09-4775331) tai sähköpostilla toimisto@maatiainen.fi. Kerro nimesi ja osoitteesi ja anna ystäväsi nimi ja osoite. Saat laskun (à 25 €/ vuosikerta) toimistolta lahjastasi.

Toimistolta lähetämme ystäväillesi Marjaliisa Pitkärannan nelivärisen joulukortin, jolla kerromme lahjastasi seuraavalla tekstillä:

***”Ystäväsi Maija on lahjoittanut Sinulle Maatiainen-lehden vuosikerran 2009.
Onnellista ja Iloista Jouluaikaa ja Hyvää Uutta Vuotta!”
Maija Meikäläinen***

Maatiainen kiittää kaikkia lahjoittajia!

Lähetäkää lisää siemeniä!

Kesä näyttäisi olleen huono siementuotannon kannalta, olemme täällä ihan huolestuneina seuranneet. Nyt syksyllä siemenet ovat märkyyden takia monesti suorastaan mädäntyneet ennen kypsymistään. Siemenvälitykseen onkin tullut siemeniä melko vähän. Toivomme, että koluaisitte kaapeistanne nyt joka ikisen jyvän, sillä muuten Siemenluettelo 2009 jää kovin laihaaksi!

Yleensä siementen puinti käy niin että kypsä siemenlatvus laitetaan paperikassiin ylösalaisin. Siellä kodat ja mykeröt aukeavat ja ihan puhdasta siementä varisee pussin pohjalle. Jos ei aivan puhdasta, niin ainakin siementä tulee.

Siementen puhdistuksessa auttaa siivilä. Niitä voi olla erilaisia, eri kokoisilla silmillä eri kokoisille siemenille. Siemeniä kun vähän hankaa siivilässä, niin johan erottuvat jyvät akanoista. Ja puhallella voi sen jälkeen, varovasti myös hiustenkuivaajaa apuna käyttäen. Ukontulikukan latvuksen voi pätkiä 2-3 osaan, pikkasen tarvii vaan ravistella. Kaupan ruskeat paperiset taimikassit ovat aivan oivallisia.

Jotkut lajit ovat vaikeammin puhdistettavia, esimerkiksi hännälliset kärhöt ja kylmänkukat. Kun niitä vähän siivilässä hankaa, niin puhdasta siementä tulee, ja vähän niitä voi sitten puhallellakin.

Roskaisuakin siemeniä voi lähettää. Roskaisuudesta ei tarvitse huolestua, kaikkiin tapauksiin löytyy puhdistuskeino.

Lähetäkää siis siemeniä! Voitte lähettää aivan kaikenlaisia siemeniä, yksivuotisia ja monivuotisia, puuvartisia ja ruohovartisia, huvi- ja hyötykasveja. Kysyntä on ollut kovaa mm. sikurista, köynnöspinaatista ja erikoisista pioneista, kuten kiinan- ja kriminpionista. Harvinaisia siemeniä kannattaa lähettää, vaikka niitä olisi vain pieni erä. Ritarinkellot ja muut harvinaiset kellot löytävät helposti kiinnostuneita ottajia, samoin parvitulppaani. Suuri hitti ovat olleet tarhaiiriksen siemenet, varsinkin ne matalat.

Hyvät kerääjät, lähetäkäähän nyt ne siemenet sieltä nurkista! Odotamme malttamattomina. Ja lähetysosoitehan on

Pirkko Kukkola
Turuntie 500
31500 KOSKI TL

PS. Pahoittelemme, että Maatiainen-lehdessä 3/08 olleista siementen lähetysohjeista oli tipahtanut jälkimmäinen sivu pois.

MM

Siementen keruuohjeet

(jatkoa edellisen numeron artikkeliin)

Edellisessä numerossa mainittiin vanhoista perinteisistä lajeista erilaiset sipuli- ja mukulakasvit, sekä kesäkuukat ja -köynnökset. Teksti jatkuu:

1. Vanhat perinteiset lajit

Hyötykasvit sekä rohto- ja maustekasvit
Kaikki puutarhoissanne jo pidempään (miehellään yli 10 v.) viihtyneet hyötykasvien ja yrttien siemenet ovat tervetulleita. Erityisesti vihannesten siemenviljely näillä leveyspiireillä on vaativaa ja lähes unohdettu taito. Mitä äärevämmissä olosuhteissa kasvit kasvavat sitä nopeammin niiden sopeutuminen esim. pohjoisen kasvukauteen voi tapahtua. Tällaisilla kannoilla on oma erityinen arvonsa. Sitä vastoin **yleisiä vihannesten ja yrttien kauppalajikkeista kerättyjä nuorta kantaa olevia siemeniä (*) ei kannata lähettää.**

Perinteisiä hyötykasveja

Hyvänheikinsavikka, köynnöspinaatti, sokerijuuri, raparperi, vanhat hernelajikkeet, härkäpapu, erityiset tomaatit ja muut ulkomaiden tuliaisat, joiden siemeniä ei kaupasta löydy. Ruohosipuli, pillisipuli, valkosipuli, parsa, tarhamaltsa, lanttu, kaskinauris, kuukausimansikka, kaurajuuri, pinaattihierakka, pellava, vanhat viljalajikkeet, viljahirssi, tattari, sarviapila, rehuvirna, sinimailanen.

Yrtit ja maustekasvit

Vieressä on erillinen lista NordGen:in toimomista lajeista: Iisot, väinönputki, kurkkuyrtti, karvasohdake, tuoksuampiaisyrtti,

helttaminttu, iisoppi, laventeli, lipstikka, hurtanminttu, kamomillasaunio, saksankirveli, kissanminttu, palsamipäivänkakkara, mäkimeirami, ajuruohot... Rohto- ja teeyrttejä löytyy runsaasti myös luonnonvaraisista lajeista.

2. Uudehkot lajit ja kasvierikoisuudet

Kerrothan, miksi suosittelet kasvia muillekin. Tervetulleita ovat etenkin sellaiset lajit, joita on vaikea saada taimistoista, esim. ulkomaiset luonnonlajit, jotka ovat menestyneet Suomessa.

3. Luonnonkasvit

Luonnonkannalla (lk) tarkoitetaan (kotimaisten) luonnonkasvien jalostamattomia kantoja. Tällaisia ovat kaikki luonnosta kerätyt siemenet ja myös puutarhoissa kasvavat luonnonlajit. Luonnonkasveista jalostetut puutarhalajikkeet (useimmat taimitarhoista ostetut taimet) eivät ole luonnonkantaa. **Erilaiset heinät, yrtit, kukkivat kukat ja niittykasvit ovat tervetulleita – pienetkin määrät kannattaa kerätä talteen, voimme yhdistellä ne seoksiin.**

Myös huonekasvit ja puuvartist kasvit ovat tervetulleita. Vanhoista siemenhinnastoista voit etsiä lisää osviittaa.

Keruuohjeet

Lisää lajilistoja löytyy netistä Maatianen sivuilta kohdasta keruuohjeet.

● Jokainen laji omaan pussiinsa. Siemeniä voi kerätä sieltä mistä kukkiakin - käyttäen omaa harkintaa. Oman puutarhan lisäksi tienpientareilta ja joutomailta voi löytyä hyvinkin mielenkiintoisia lajeja. Luonnonsuojelualueilla siementen kerääminen ei ole sallittua. Myös muualla luonnossa kasvavat rauhoitetut ja harvinaiset kasvit on syytä jättää tulevienkin polvien ihasteltaviksi.

● Lähetä kuivat ja mielellään puhdistetut siemenet osoitteeseen Pirkko Kukkola, Vanha Turuntie 500, 31500 KOSKI TL. Tärkeintä on kuitenkin kerätä ja lähettää siemenet, vaikka niitä ei saisi-kaan puhdistettua.

● Joulukuun alkuun mennessä lähetetyt siemenet ehtivät seuraavaan siemenluetteloon.

● Sopiva määrä on noin ½ dl (puhdistettuja) siemeniä. Isoja siemeniä voi olla enemmän ja pieniä vähemmänkin. Kasvierikoisuuksista ja harvinaisista tai hyvin vanhoista kannoista kannattaa lähettää pienetkin määrät. Samoin voimme käyttää pienetkin erät luonnonkasvien siemeniä seoksiin.

● Laita jokaisen siemenerän päälle kasvin nimi sekä kasvukannan ikä. Kasveihin liittyvät tarinat ja kuvaukset ovat tervetulleita! Näiden tietojen pohjalta laadimme siemenluettelon. Jos et tiedä kasvukannan ikää eli sitä, miten kauan juuri tämä yksilö on kasvanut/lisääntynyt Suomessa, anna sille kuitenkin ”tähdet” eli ikäarvioksi alla olevan asteikon mukaan ja kerro että kyseessä on arvaus. Jos siemenet ovat alun perin Maatiaisesta, katso ikä siemenpussista.

- * = selvästi alle 10 vuotta, nuori kanta
- ** = 10-20 vuotta, nuorehko kanta
- *** = yli 20 vuotta, vanha kanta
- **** = yli 50 vuotta, hyvin vanha kanta

Puuvartisista kasveista tähtien määrä kertoo sen yksilön iän, josta siemenet on kerätty. Tämä kertoo niiden vuosien määrän, mikä puu on selviytynyt eli sen miten hyvin puu on sopeutunut kasvupaikalleen. Arvioi siis puuyksilön ikä samalla asteikolla. Laita puuvartisiin kasveihin myös keräyspaikan kasvuvyöhyke seuraavasti.

E-S = Etelä-Suomi
(likimain vyöhykkeet I-II)

K-S = Keski-Suomi
(likimain vyöhykkeet III-V)

P-S = Pohjois-Suomi
(likimain vyöhykkeet (V)VI-VIII)

Luonnonkasvit (lk) - Luonnonkasveilla ei ole ”ikää”. Luonnonkannalla tarkoitetaan (kotimaisten) luonnonkasvien jalostamattomia kantoja. Luonnossa kasvavia tai puutarhoihin siirrettyjä. Luonnonkasveista jalostetut puutarhalajikkeet (useimmat taimitarhoista ostetut taimet) ovat yleensä jo erinäköisiä eivätkä siis ole luonnonkantaa vaan puutarhalajikkeita. Pidäthän nämä erillään.

KIITOS !

Tilatessasi siemeniä hyvittäme kerääjälle yhtä monta ilmaista siemenpussia kuin mitä olet lähettänyt erilaisia siemeniä.

Terveisin

Anna Lassila ja Pirkko Kukkola
Maatiaisen siemenvastaavat

Maatiaisien kirja- ja monistevälitys

Alanko P. & Lagerström M. Havupuut ja –pensaat. Tammi 2006. 200 s	32,20
Alanko P. Koristepuut ja pensaat. Tammi 2003. 168 s	21,00
Alanko P. & Kahila P. Köynnöskasvit. Tammi 2003. 231 s	21,00
Alanko P. & Kahila P. Palavarakkaus ja särkynytsydän. Tammi 2005. 224 s	34,00
Alanko P. Perennat. Tammi 2007. 500 s	61,00
Cajander R. Puutarhan parhaat perhoskasvit. Maahenki 2008. 175 s	37,00
Haapala T., Haukialmi V. & Antikainen K. Nokkosen peltoviljely. Moniste. Maaseudun Kehittämiskeskus 1987. 16 s	18,00
Hassinen K. Maatiaisten matkassa. Maahenki 2006. 89 s	30,00
Kasvi A. & Laine S. Arnon keittiökasvit. Tammi 2008. 247 s	34,60
Kotipihan havukasvit Rätty E. Taimistoviljelijät 2006. 35 s	5,00
Kotipihan köynnökset Rätty E. Taimistoviljelijät 2007. 35 s	5,00
Kotipihan lehtipuut Rätty E. Taimistoviljelijät 2006. 35 s	5,00
Kotipihan pensaat. Rätty E. Taimistoviljelyt 2008. 35 s	5,00
Kotipihan ruusut Rätty E. Taimistoviljelijät 2008. 35 s	5,00
Krannila A. & Paalo A. Omenapuu. Multikustannus 2008. 191 s	35,00
Monivuotisten puutarhakasvien istutusopas. Rätty E. Taimistoviljelijät 2008. 35 s	5,00
Niemelä T. Opas pienkanalan hoitajalle. Suomen Siipikarjaliito 2004. 95 s	30,00
Paalo A. Japanilaistyylinen puutarha suomalaisittain. Tammi 2006. 204 s	37,00
Paalo A. Peruna. Multikustannus 2007. 159 s	24,00
Peltola R. & Koivu V. Pionit. Tammi 2007. 280 s	36,00
Pihan peruskorjaus ja rakentaminen. Rätty E. Taimistoviljelijät 2008. 32 s	8,00
Rönblom E. Puutarhan vuodenaajat . Tammi 2008. 272 s	33,30
Saario M. Kotipuutarhan marjat ja hedelmät . Tammi 2008. 247 s	34,60
Savikko S. Isoäidin puutarhavuosi – neuvoja joka kuukaudelle. Helmikustannus 2006. 128 s	33,00
Somersalo I. - Mattila P. – Tuomisto H. – Haimi H. Härkäpapua sarvista. Multikustannus 2006. 192 s	33,00

Tietoa maaseudun ihmisistä, maisemasta, kylätoiminnasta ja eläinten lajinmukaisesta hoidosta. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja:

Högbacka R. 1995. Naisena maaseudulla. 41. 149 s	3,00
Rouhiainen V. 2000. Maaseudun nuoret miehet. 69. 66 s	3,00
Kupiainen H. 1997. Savotta - Suomen kulttuurimaisema. 56. 103 s	3,00
Schepel I. 1996. Luonnonmukaisen tuotannon ympäristöarvot. 32. 39 s	3,00
Lahtinen E. 1998. Kylätoiminnan menestystekijät. 62. 160 s	3,00
Laamanen K. 1999. Kylätoiminta murroksessa. 65. 54 s	3,00
Siiskonen P. 1999. Maaseudun vaihtoehtoiset tulevaisuudet. 64. 63 s	3,00
Krözl H. 1995. Parresta pihattoon. 39. 64 s	3,00
Krötzl H. 1997. Lajinmukaiset karsinat. 57. 38 s	3,00
Hörning B. 1997. Sikojen lajinmukainen hoito. 54. 172 s	3,00
Roiha U. & Nieminen T. 1999. Luomunaudan terveys ja hyvinvointi. 66. 145 s	3,00
Sirkkala R. 1995. Kylätoiminnasta sosiaaliseen yrittäjyyteen. 7. 140 s	3,00
Susagri 1997-2000 loppuraportti. MTT 2000. 32 s Maataloutta luonnon ja ihmisen ehdoilla.	3,00

Maatiainen - Det lantliga kulturvet ry

YHDISTYKSEN
HALLITUS 2008

TOIMINTARYHMÄT - Yhdistyksen sääntöjen puitteissa pitkälti itsenäisesti toimivia ryhmiä, joihin voi ottaa yhteyttä puhelimitse tai sähköpostilla. Toimintaryhmien yhteyshenkilöt keskustelevat kanssasi ryhmän alaan liittyvistä asioista.

Puheenjohtaja

Liisa Jääskeläinen

Hallituksen jäsenet

Pentti Alanko
Riku Cajander
Terhi Koivisto
Timo Rantakaulio
Dina Samaletdin

Varajäsenet

Sinikka Koskinen
Minna Kärkkäinen
Tarja Niemelä
Juhan Savander

1 Maatiaismatkat

Anne Paalo

2 Siemenet

Anja Alanko
Riku Cajander
Pirkko Kukkola
Anna Lassila
Juhan Savander

3 Näyttelyt

Anja Alanko
Terhi Koivisto
Sinikka Koskinen
Maija Manninen

4 Taimipäivät

Riku Cajander
Pirkko Kahila
Terhi Koivisto
Leena Saario

5 Maisemat

Pentti Alanko
Sinikka Koskinen
Leena Saario
Dina Samaletdin

6 Maatiaiseläimet

Marjaana Kovanen
Timo Rantakaulio
Dina Samaletdin
Uljas Ilmari Wolmari

7 Maatiaisruoka

Anja Alanko
Eija Kunnari
Aino Tamsi

8 Paikallistoiminnan tukiryhmä

Liisa Jääskeläinen
Marjaana Kovanen
Peter Tigerstedt

9 Etelä-Savon ryhmä

Eija Kunnari

10 Pirkanmaan ryhmä

Erkki Lehtimäki

11 Pohjois-Karjalan ryhmä

Tuovi Mutanen

12 Turun seudun ryhmä

Tapani Nurminen

13 Museoryhmä

Anja Alanko
Hannu Huvinen
Liisa Jääskeläinen
Pertti Pyhtilä
Timo Rantakaulio
Annmaj Rönning

14 Yhdistyksen kotisivut

Keijo Luoto

YHTEYSTIEDOT

Alanko Anja	09 557 263
Alanko Pentti	0400 973 367
Cajander Riku	050 561 6120
Jääskeläinen Liisa	050 307 0340
Kahila Pirkko	045 671 0029
Kalliojärvi Kristiina	040 760 2720
Koivisto Terhi	
Kovanen Marjaana	050 327 7365
Koskinen Sinikka	050 340 3621
Kukkola Pirkko	040 512 8327
Kämäräinen Aune	050 325 5334
Lassila Anna	041 507 6574
Lehtimäki Erkki	040 877 5057
Luoto Keijo	
Mutanen Tuovi	044 257 1660
Nurminen Tapani	040 735 5496
Paalo Anne	050 570 6105
Rantakaulio Timo	040 846 5571
Rönning Annmaj	
Saario Leena	041 545 7387
Samaletdin Dina	050 555 5143, 0440 999 361
Savander Juhan	0400 165 531
Tigerstedt Peter	050 5641 717

anja@musku.net
pentti@musku.net
riku.cajander@luukku.com

pirkko.kahila@saunalahti.fi
kristiina.kalliojarvi@kolumbus.fi
terhikoivisto@hotmail.com
maatikko@hirsvensalmelainen.com
sinikka.koskinen@hel.fi
kukkivaniitty@luukku.com
aune.kamarainen@kolumbus.fi
lassila.anna@luukku.com
erkki.lehtimaki@kolumbus.fi
keijo.luoto@gmail.com
tuovi.mutanen@pp.inet.fi
tapaninurminen@luukku.com
anne.paalo@kolumbus.fi
timo.rantakaulio@helsinki.fi
annmaj.ronning@pp.inet.fi
leena.saario@hotmail.com
dina.samaletdin@nordea.com
juha.savander@uudenmaanliitto.fi
peter.tigerstedt@helsinki.fi

Tässä numerossa

- 1 **Maatiaisien siemenvälitys vankalla pohjalla**
Liisa Jääskeläinen
- 1 **Joulukielot**
Anja Alanko
- 2 **Antoisa puistokonferenssi Tartossa**
Pertti Pyhtilä
- 3 **Pikkupaloja**
Pentti Alanko
- 4 **Maatiainen puutarhamatkalla Ruotsissa**
Bertalan Galambosi
- 6 **Pikkupaloja**
Pentti Alanko
- 8 **Talvesta talveen - kolmekymmentä vuotta Pentti ja Anja Alangon puutarhassa**
Maija Manninen
- 10 **Peter Joyn maatiaisesitelmä Minun puutarhani**
Maija Manninen
- 12 **Kukista perhosiin**
Olavi Niemi
- 14 **Kyläkurjenpolvi, vanha maatiaisperenna**
Pentti Alanko
- 15 **Puheenjohtajan palsta**
Liisa Jääskeläinen
- 16 **Toimiston kuulumisia**
Maija Manninen
- 17 **Maatiaisrotujen säilyttäjinä epäyhtenäinen joukko innostuneita kasvattajia**
Taina Lilja
- 20 **Perinnebiotooppien hoitoa Tuomarlassa**
Heimo Tuomarla
- 22 **Mitä on muistettava maanviljelijän satokauden lopussa? Keskiajan käsityksiä syksystä**
Aune Kämäräinen
- 23 **Vuoden 2009 maatiaiseläin ja -kasvi**
- 24 **Mikäpä olisi vettä tärkeämpää!**
Aune Kämäräinen
- 26 **Maatiaisien matkoja 2009**
- 27 **Jäsenpalsta**
- 27 **Tapahtumia**
- 28 **Anna lahjaksi Maatiainen-lehden vuosikerta**
- 29 **Lähetäkää lisää siemeniä!**
- 30 **Siementen keruuohjeet (jatkoa edellisen lehden juttuun)**
- 32 **Maatiaisien kirja- ja monistevälitys**